

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Bakalářská práce

Zadlužení statutárních měst

Vypracovala: Lucie Kadlecová
Vedoucí práce: doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

České Budějovice 2020

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Lucie KADLECOVÁ
Osobní číslo: E17069
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku
Téma práce: Zadlužení statutárních měst
Zadávající katedra: Katedra účetnictví a financí

Zásady pro vypracování

Statutární města v ČR jsou v rámci municipálního sektoru ČR rozhodujícím segmentem z hlediska počtu obyvatel i ekonomického významu. Jednou z možností financování rozvoje těchto měst je využití návratných příjmů. Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav zadluženosti statutárních měst a rizik z něj vyplývajících.

Rámcový postup zpracování:

1. Návratné příjmy a zadlužení obcí. Význam využití návratných příjmů pro financování rozvoje obcí. Rizika vyplývající z vysokého zadlužení obcí. Rešerše literatury.
2. Vymezení a specifiky hospodaření statutárních měst se zřetelem na roli návratných příjmů a zadlužení. Potřeba návratných zdrojů pro financování statutárních měst a faktory na ni působící. Rešerše literatury.
3. Legislativní pravidla zadluženosti obcí v ČR. Stav a vývoj.
4. Zadlužení statutárních měst v ČR. Stav a vývoj v ČR. Empirická analýza

Data pro analýzy budou čerpána zejména z veřejně dostupné databáze ARIS, ÚFIS a Monitor MFČR.

Rozsah pracovní zprávy: 40-50 stran
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

JÍLEK, M. (2008), *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer.
PEKOVÁ, J. (2011), *Finance územní samosprávy. Teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer
PROVAZNIKOVÁ, R. (2015), *Financování měst, obcí a regionů, teorie a praxe*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing.
SEDMIHRADSKÁ, L. (2016), *Rozpočtový proces obcí*. Praha: Wolter Kluwer.

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 16. ledna 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2020

V Českých Budějovicích dne 16. ledna 2019

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 11. září 2020

.....

Lucie Kadlecová

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. Ing. Milanu Jílkovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích poskytnutých ke zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1 ÚVOD	3
2 LITERÁRNÍ REŠERŠE	5
2.1 Návrtné příjmy	5
2.1.1 Úvěry	6
2.1.2 Příjmy z emise komunálních dluhopisů	10
2.1.3 Půjčky a návratné finanční výpomoci	13
2.1.4 Směnky	14
2.1.5 Leasing	14
2.2 Zadluženost územních samosprávných celků	16
2.2.2 Příčiny zadluženosti obcí	17
2.2.3 Problémy vyplývající z vysokého zadlužení obcí	19
2.3. Legislativní pravidla zadluženosti obcí v ČR	22
2.3.1 Monitoring hospodaření územních samosprávných celků	24
2.3.2 Alternativní ukazatele zadluženosti	26
2.3.3 Prevence zadluženosti obcí	27
2.4. Statutární města a jejich hospodaření	31
2.4.1 Příjmy statutárních měst	32
2.4.2 Výdaje statutárních měst	33
2.4.3 Statutární město Praha	37
3 METODIKA	38
4 ŘEŠENÍ S VÝSLEDKY	46
4.1 Výpočet ukazatelů pro hodnocení stavu, vývoje a dynamiky dluhu	46
4.2 Výpočet ukazatelů pro srovnání zadluženosti hlavního města Prahy	52
4.3 Výpočet ukazatelů pro srovnání zadluženosti vybraných statutárních měst	57

4.3.1 Srovnání dle schopnosti splácení dluhu	58
4.3.2 Srovnání dle pravidel o rozpočtové odpovědnosti	60
5 ZÁVĚR.....	63
SUMMARY	65
SEZNAM LITERATURY	66
SEZNAM TABULEK	71
SEZNAM GRAFŮ	72

1 ÚVOD

Bakalářská práce se věnuje zadluženosti statutárních měst v ČR. Cílem práce je zhodnotit vývoj a stav zadluženosti statutárních měst a rizik z něj vyplývajících. Dále jsou stanoveny výzkumné otázky vycházející z cíle. Jaká je celková velikost dluhu statutárních měst ve srovnání s dluhem obcí v ČR a s celkovým vládním dluhem? Jak se vyvíjí celková velikost dluhu, respektive zadlužení statutárních měst?

V České republice jsou základními jednotkami veřejné správy obce a kraje. Mezi obce potom patří statutární města. Statutárním městům je v obecné vyhlášce udělen statut města. Města, která přijala tuto vyhlášku mohou zřizovat městské části nebo obvody a přenést na ně část svých pravomocí.

Statutární města jsou nedílnou součástí veřejných financí. Jednak tvoří vlastní rozpočty, hospodaří s vlastním majetkem a příjmy, ale také mají velký podíl na celkové zadluženosti obcí a podílejí se i na zadlužení celého státu. Statutární města musí být schopna zajistit a poskytnout dostatek veřejných statků svému obyvatelstvu, musí mít dostatek příjmů a musí umět se svými zdroji efektivně hospodařit. Díky rozsáhlým investicím zejména do infrastruktury, se města se ale často potýkají s otázkou chybějících finančních prostředků. Aby tyto prostředky získala, uchylují se k využití návratných příjmů. K těmto návratným příjmům se dále váže celá řada rizik. Díky vysokému zadlužení může město finančně zatížit nejenom současnou, ale i budoucí generaci.

Bakalářská práce se bude v literární rešerši ze začátku věnovat popisem jednotlivých druhů návratných příjmů, bude zkoumat příčiny vysokého zadlužení měst a hodnotit problémy, které se s vysokým zadlužením měst pojí. Velká část práce bude věnována popisu legislativních pravidel a regulace zadluženosti. Jsou statutární města, kde míra zadluženosti ohrožuje jejich likviditu, resp. solventnost?

Města sice mohou tvořit vlastní rozpočty a volně hospodařit se svým majetkem, ale aby stát předešel jejich vysokému zadlužování, vytvořil řadu pravidel a opatření ukotvených v zákonech. Existují názory, že bez existence těchto pravidel by výše zadlužení neúměrně rostla.

Zadlužení statutárních měst je státem korigováno ukazateli zadluženosti. V práci jsou tyto vybrané ukazatele použity pro vlastní výpočty k porovnání zadluženosti ve vybraných statutárních městech. Tyto údaje poskytuje Ministerstvo financí ČR prostřednictvím svého informačního portálu, aplikace MONITOR - Státní pokladna.

Tento systém byl zaveden v roce 2010 a poskytuje tak informace a přehledy občanům o zadluženosti jejich obcí.

2 LITERÁRNÍ REŠERŠE

Literární rešerše bude definovat návratné příjmy, specifikovat zadluženost obcí, jejich vztah k veřejnému dluhu, proč k zadluženosti dochází a uvede, jaká rizika vyplývají z vysokého zadlužení obcí. Dále definuje pojem statutární města a aspekty jejich hospodaření. Další části se nakonec budou věnovat legislativním pravidlům, způsobu regulace zadluženosti a dalších státních opatření.

2.1 Návratné příjmy

V průběhu hospodaření obce může nastat situace, kdy se obec může potýkat s nedostatkem vlastních finančních prostředků a není tak schopná plnit potřeby obce a jejích obyvatel. Může se jednat o jev krátkodobý nebo o dlouhodobý nedostatek nenávratných finančních příjmů (Peková, 2011).

V současné době mají obce neomezený přístup na všechny finanční trhy, což znamená, že si mohou půjčovat peníze od jakéhokoliv domácího či zahraničního finančního ústavu, dále pak mohou vydávat komunální dluhopisy a čerpat návratné finanční výpomoci, včetně půjček od státu. A tak může obec chybějící finanční prostředky za určitých podmínek nahradit **návratnými příjmy** (Provazníková, 2015).

Návratné příjmy jsou považovány za významný zdroj příjmů a mají sloužit zejména k financování kapitálových výdajů – investičních potřeb. To potvrzuje i teorie veřejných financí, která vychází z předpokladu, že běžné výdaje by měly být financovány z běžných příjmů, zatímco kapitálové z půjček či jiných kapitálových příjmů (Provazníková, 2015).

Jak již bylo zmíněno, obec využívá tyto návratné příjmy hlavně k pokrytí kapitálových výdajů. Jedním z příkladů těchto výdajů jsou opravy a rekonstrukce škol, místní komunikace anebo nákup dalšího nového majetku obce (Černý, 2014).

Velkou nevýhodou pro obce při využívání návratných příjmů je fakt, že mají návratný charakter. To znamená, že obec musí tyto prostředky vrátit svým věřitelům. Neuvážené využívání těchto zdrojů by mohlo výrazně ohrozit budoucí hospodaření obce, proto při rozhodování o přijetí úvěru musí zastupitelstvo důkladně zvážit, zdali bude obec schopna řádně úvěr splácet, musí také brát v úvahu úrokové zatížení spojené s úvěrem a další podmínky (délka splatnosti, ručení a splácení). Rozhodně by nemělo dojít k situaci, kdy budou splátky tak vysoké, že obec bude nepřiměřeně zatížena a nezbydou jí žádné rezervní prostředky na neočekávané výdaje. Stát se těmito případy snaží předcházet a

vhodnými zásahy regulovat zadlužení územních samosprávních celků a obcí (Peková, 2011; Provazníková, 2015).

Provazníková ve své knize popisuje **rozdělení návratných příjmů v ČR do těchto skupin:**

- Úvěr a půjčky od domácích a zahraničních peněžních ústavů
- Emise komunálních obligací
- Návratné finanční výpomoci a půjčky ze státních fondů

A jako další návratné příjmy uvádí směnky a leasing (Provazníková, 2015).

Shrnutí:

- obec může chybějící finanční prostředky za určitých podmínek nahradit zdroji návratnými;
- návratné zdroje slouží zejména k financování kapitálových výdajů obce;
- návratné zdroje mají návratný charakter, obec tedy musí poskytnuté prostředky vrátit zpět svým věřitelům;
- mezi návratné příjmy se řadí: úvěry a půjčky, emise komunálních obligací, návratné finanční výpomoci, směnky a leasing.

2.1.1 Úvěry

Úvěry jsou pro obce jedním z nejvyužívanějších návratných zdrojů financování. A to hlavně z důvodu, že jsou pro obec nejenom relativně levnější, ale také snáze dostupnější oproti emisím komunálních obligací. Dále jsou úvěry poskytovány na základě úvěrové smlouvy a vzniká tak smluvní vztah mezi obcí a bankou (věřitelem). Jinak řečeno se jedná o smluvní vztah mezi veřejným a soukromým sektorem (Peková, 2011).

Předtím, než se obec rozhodne zažádat o úvěr, je důležité, aby zhodnotila následující faktory:

- podmínky úvěrů a půjček – tj. doba splatnosti úvěru
- podmínky splácení dluhové služby
- způsob stanovení úrokové sazby

Díky době splatnosti úvěru můžeme rozdělit úvěry do tří kategorií – **krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé.**

Krátkodobý úvěr je poskytován se splatností do výše jednoho roku. Tyto úvěry obce využívají vícekrát během rozpočtového období, ale nejsou považovány za špatný znak hospodaření obce. Slouží především k pokrytí běžných výdajů obce a k překlenutí časového nesouladu mezi skutečnými příjmy a potřebou financovat běžné výdaje (Provazníková, 2015).

Krátkodobé úvěry lze rozdělit na **kontokorentní úvěr a úvěr překlenovací**.

Kontokorentní úvěr lze čerpat v omezené výši a omezenou dobu v průběhu kalendářního roku na základě smlouvy s bankou. Nemůžeme ho ale čerpat na přelomu kalendářního roku tudíž jím nelze krýt možný výsledný deficit rozpočtu obce.

Překlenovací úvěr se využívá k financování krátkodobých potřeb obce, například běžné neinvestiční potřeby.

Střednědobý úvěr je poskytován se splatností do deseti let a **dlouhodobý úvěr** se splatností výše než deset let, často zde záleží na délce životnosti investice, na kterou byl úvěr použit.

Střednědobé a dlouhodobé úvěry jsou zpravidla úvěry účelové (investiční). Obce čerpají úvěr na základě přijatých faktur za investiční dodávky. Splácení jistiny a úroků probíhá na základě umořovacího plánu a úvěrové smlouvy. Střednědobé jsou využívány nejčastěji. I přesto ale dlouhodobé úvěry mají stále největší podíl na objemu čerpaných úvěrů u většiny obcí.

Střednědobý a dlouhodobý úvěr a jeho využití je silně ovlivněno také úrokovou sazbou. Rozhodování obce o pořízení střednědobého nebo dlouhodobé úvěru by mělo být důsledně spojeno s vyhodnocením plánovaných investičních projektů a výběrem vhodné investiční varianty. Budoucí splácení úroků a jistiny finančně zatíží hospodaření obce, a to nejen v současnosti, ale může vážně ovlivnit i budoucí generaci. Obec tedy musí zhodnotit, zdali toto zatížení bude nejen nyní, ale i do budoucna, pro obec snesitelné (Peková, 2011).

Existuje několik metod **splácení úvěru**. Nejpoužívanější z nich je **metoda rovnoměrné anuity**, ta je založena na rovnoměrných stejných splátkách vyplácených v pravidelných intervalech, zpravidla jednou za půl roku, po dobu životnosti úvěru, jak je stanoveno v úvěrové smlouvě.

Další způsob je **splácení pouze úroků**. Jistina bude splacena až jednorázově po uplynutí lhůty splatnosti. Tento způsob se ale využívá zejména u emisí komunálních obligací.

Úroková sazba může být u každého z uvedených úvěrů buď fixní, nebo variabilní. Variabilní sazba se obvykle stanoví jako stanovené procento nad obvyklou tržní úrokovou sazbou. Jako tržní úroková sazba se nejčastěji používá sazba centrální banky. Na rozhodnutí, za jakou sazbu je výhodnější si půjčit, mají velký vliv podmínky na kapitálovém trhu. Fixní sazba je vhodnější v případě, že se více očekává růst úrokových sazeb než jejich pokles, variabilní pak pokud se předpokládá opak (Provazníková, 2015).

Za přijatý úvěr se obec většinou musí **zaručit**. Přestože se obec řadí do skupiny málo rizikových klientů peněžních ústavů, peněžní ústav provede před poskytnutím úvěru důkladnou analýzu finančních možností obce. K žádosti o úvěr se potom musí také přiložit analýza hospodaření obce s rozpočtem (Peková, 2011, s. 270).

V ČR využívají obce tyto druhy ručení:

Nemovitým majetkem. Ručení nemovitostí je vhodné použít v případě, že se úvěr využije na financování příjmy generující projekty neboli tzv. „ziskové projekty“. Jedná se například o budovy pro komerční využití. Tyto projekty potom mohou sloužit poskytovatelům úvěru jako záruka v případě nesplácení úvěru a zpravidla musí být oceněny znalcem.

Ručení budoucími rozpočtovými příjmy. Tato možnost je brána za nejčastější a nejjednodušší. Mají ale jednu nevýhodu a tou je, že je nelze přesně plánovat. Budoucí příjmy obce totiž ovlivňuje mnoho faktorů. Proto je důležité mít reálně sestavený střednědobý rozpočtový výhled. Ten může sloužit i k zhodnocení finančních možností obce.

Kombinací (jak nemovitým majetkem, tak budoucími rozpočtovými příjmy)

Třetí osobou, která má ve vlastnictví nemovitý majetek a může jím za obec ručit – nemůže to být stát.

Ručení cennými papíry, které má obec ve svém vlastnictví. V ČR je tato metoda skoro nevyužívaná, protože obce většinou nemají dostatek cenných papírů k ručení (Peková, 2011; Provazníková, 2015).

Následuje Tabulka č. 1, která poukazuje na využívání úvěrů obcemi v jednotlivých letech a sleduje jejich vývoj.

Tabulka 1 Stav úvěrů obcí v ČR v letech 1993–2018

Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)
1993	2,5	2006	47,1
1994	4,9	2007	46,7
1995	8,7	2008	47,4
1996	11,6	2009	55,8
1997	13,5	2010	59,9
1998	18	2011	60,9
1999	17,6	2012	68,3
2000	18,4	2013	68,8
2001	22,6	2014	67,7
2002	27,3	2015	66,1
2003	35,2	2016	51,5
2004	38,5	2017	49,5
2005	43,7	2018	49,4

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, 2017

Z uvedené tabulky vychází, že stejně jako v minulých letech, jsou úvěry stále hojně využívaným **návratným příjmem**.

Dle státního závěrečného účtu zveřejněného ministerstvem financí za rok 2018, byly úvěry, které obce přijaly od peněžních ústavů, použity hlavně na rekonstrukci, investice do technického vybavení obcí a dále především na občanskou vybavenost jako např. stavby budov určené pro oblast vzdělávání, sociální péče, zdravotnictví, ochraně obyvatelstva, kulturu apod. Tyto úvěry se vyznačovaly nízkou úrokovou mírou, dlouhou dobou splatnosti a velká část poskytovatelů úvěrů nevyžadovala od obce ručení, a pokud ano, stačila na to směnka, majetek obce nebo budoucí rozpočtové příjmy (Ministerstvo financí ČR, 2019).

Shrnutí:

- úvěry jsou nejvyužívanějším návratným zdrojem financování, protože jsou pro obce levnější a nejsnáze dostupnější;

- než obec rozhodne požádat o úvěr musí zhodnotit podmínky a rizika plynoucí z poskytnutého úvěru: doba splatnosti, podmínky splácení, úroková sazba, riziko zatížení budoucí generace;
- úvěry se rozdělují se na: **krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé**;
- za přijatý úvěr se obec musí zaručit: nemovitým majetkem, budoucími rozpočtovými příjmy, kombinací, třetí osobou anebo cennými papíry.

2.1.2 Příjmy z emise komunálních dluhopisů

Obce se začaly stále více a významněji podílet na zabezpečování a financování stále většího množství veřejných statků pro obyvatelstvo. Následkem toho se ale často dostávají do situace, kdy nemají dostatek finančních prostředků. Jednou z možností, jak finanční prostředky získat, je pomocí emise dlouhodobých cenných papírů, tzn. obligací.

Tabulka číslo 2 zachycuje vývoj emisí komunálních dluhopisů od roku 1993. Ke konci roku 2018 vykazovalo již emisi dluhopisů pouze **hlavní město Praha, a to v hodnotě 10,1 mld. Kč** (Ministerstvo financí ČR, 2019).

Tabulka 2 Stav emitovaných komunálních dluhopisů obcí ČR v období 1993–2018

Rok	Částka (v mld. Kč)	Rok	Částka (v mld. Kč)
1993	-	2006	22,9
1994	7,6	2007	22,6
1995	8,5	2008	22,7
1996	11,9	2009	14,7
1997	13,2	2010	15,8
1998	11,9	2011	14
1999	10,9	2012	13,8
2000	10,1	2013	15
2001	13,3	2014	11,8
2002	15,9	2015	10,7
2003	21,7	2016	10,7
2004	23,9	2017	10,4
2005	23,5	2018	10,1

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Emise komunálních dluhopisů jsou určeny k financování dlouhodobých a finančně náročnějších investic, jako jsou např. vodovody, kanalizace a podobně. Je nutné,

aby z tohoto zdroje měla prospěch ne jenom současná, ale i budoucí generace (Tetřevová, 2001).

Jak uvádějí autorky Peková (2011) i Tetřevová (2001),

je tento způsob spíše využíván více ve vyspělých zemích a výrazněji u větších měst. V České republice se tato metoda začala používat po roce 1990. Stále se ale využívají méně než úvěr, jelikož je tento způsob financování o dost nákladnější, a to z důvodu, že s emisí dluhopisů se pojí **emisní náklady** – náklady spojené se zprostředkováním emise. V České republice jsou ale tyto zdroje velmi málo používané, protože menší města a obce si nemohou dovolit emitovat dluhopisy v takové nominální hodnotě a o takovém objemu, aby byly pro investory zajímavé a dobře umístitelné na kapitálovém trhu.

Aby byla v ČR emise komunálních dluhopisů úspěšná, musí splňovat požadavek dobré obchodovatelnosti. To znamená, že musí být emitovány ve velké nominální hodnotě, a to minimálně v hodnotě 10 milionů Kč, optimálně 100 a více milionů korun. Dalším předpokladem je finanční zdraví emitenta a velké množství investorů. Emise by proto měla být určena k financování projektů, které by u investorů vzbudili zájem.

Komunální dluhopisy, které jsou emitované obcemi, případně i kraji či městy mohou být různých druhů. A to buď veřejně obchodovatelné, nebo neveřejně obchodovatelné. Nejvíce se ale objevují ve formě veřejně obchodovatelné. V České republice se obvykle tyto dluhopisy emitují ve formě zaknihované, neboli tzv. decentralizované formě. Listinná forma je používána méně, jelikož je výrazně finančně nákladnější.

Komunální dluhopisy jsou vydávány obcemi, kraji a případně peněžními ústavy (bankami), které jim z výtěžku emise poskytnou úvěr. Stvrzují tak závazek emitenta uhradit majitelům (věřitelům) výnos s ním spojený, který může být různého charakteru a dále povinnost splatit jistinu ve stanovených termínech. Obec či kraj za vydaný dluhopis ručí svým majetkem a tento dluhopis má splatnost delší než 1 rok.

Pokud se obec rozhodne emitovat dluhopisy, musí získat **povolení od Ministerstva financí ČR**. O povolení zažádá písemnou žádostí. Náležitosti žádosti upravuje zákon o dluhopisech. Podobně jako u úvěru, musí i v případě emise komunálních obligací tento záměr schválit zastupitelstvo svým usnesením. Musí schválit i účel, na který bude budoucí finanční obnos použit, dále způsob ručení a také způsob

splácení závazku. I při tomto návratném zdroji financování musí peněžní ústav vypracovat analýzu a navrhnout konkrétní podmínky emise. Jestliže je žádost o povolení emise schválena, přidělí se této emitované obligaci označení ISIN. Budoucím investorům musí být k dispozici tyto emisní podmínky a také výsledky hospodaření obce, které je povinna oznamovat veřejně po celou dobu splatnosti emise (Tetřevová, 2001; Peková, 2011).

Výhody komunálních dluhopisů jsou takové, že emitent získá téměř “okamžitě” poměrně velké množství peněžních prostředků na financování svých potřeb po skončení prodeje obligací. Dále je emise komunálních dluhopisů rozdělena na poměrně velké množství dílčích dluhopisů, které může nakoupit velké množství věřitelů. Znamená to, že emitent není závislý pouze na jednom či několika málo věřitelích. Také si může si stanovit delší dobu splatnosti (až 15 let) a nemusí být zajištěny jakoukoliv zástavou, stačí prohlášení emitenta.

Splácení probíhá většinou jednorázově, a to až na konci životnosti dluhopisů, emitent si tak může částku emise ponechat až do doby splatnosti. Výnosy jsou vypláceny také zpravidla jednou za rok. A pokud je emise komunálních dluhopisů úspěšná, může sloužit i ke zviditelnění obce a k přitáhnutí jak široké veřejnosti a peněžních ústavů, tak i dalších finančních investorů (Břeň, 2016; Tetřevová, 2001).

Existuje ale také celá řada **nevýhod**, které by obce měly při emisi brát v potaz. A to, že emise komunálních dluhopisů znamená zvýšení míry zadluženosti obce a s tím spojené zvýšení finančního rizika, zatěžuje hospodaření obce jak v současnosti, tak zatíží i budoucí generaci, která se bude muset na splácení podílet, a to hlavně z důvodu vysokých emisních nákladů. Dále emitent má povinnost včas a řádně hradit úroky i jistinu, jelikož je emise komunálních obligací spojena i s úrokovým zatížením. Nakonec je nutné zúčastnit se povolovacího řízení, aby emitent získal ze strany Ministerstva financí povolení k emisi dluhopisů (Tetřevová, 2001).

Shrnutí:

- emise komunálních dluhopisů jsou určeny k financování dlouhodobých a finančně náročnějších investic;
- způsob financování komunálních dluhopisů je nákladnější díky emisním a úrokovým nákladům;

- komunální dluhopisy jsou vydávány obcemi nebo prostřednictvím peněžních ústavů, vždy ale musí získat povolení od Ministerstva financí na základě písemné žádosti;
- výhoda: okamžité získání finančních prostředků;
- nevýhoda: zadlužení současné i budoucí generace.

2.1.3 Půjčky a návratné finanční výpomoci

Další možností pro obce, jak získat potřebné finanční zdroje, jsou zpravidla bezúročné půjčky a návratné finanční výpomoci, poskytované převážně ze státního rozpočtu a státních fondů.

Většina obcí, ale na jejich získání a čerpání nemá nárok, záleží pouze na rozhodnutí vyšší vládní úrovně, jestli je schopna takovou půjčku poskytnout. Záleží také hlavně na účelu a množství peněžních prostředků, kterými vládní úroveň v danou situaci disponuje.

Poskytování půjček a návratných finančních prostředků upravují v ČR příslušné zákony o rozpočtových pravidlech. V rámci těchto rozpočtových pravidel mohou správci fondů vedle dotací, poskytovat i návratné půjčky, které jsou zpravidla ze státních fondů. Takové půjčky jsou poskytovány na financování investic. Aby mohla být tato půjčka schválena, má obec, příp. kraj povinnost, se na plánované investici finančně podílet, a to pomocí podílu vlastních příjmů územního rozpočtu.

Výhodou půjček z ostatních rozpočtů v rámci rozpočtové soustavy je, že jsou **bezúročné**.

V ČR jsou poměrně velmi významné půjčky ze státního fondu životního prostředí a fondu pro rozvoj bydlení, jejich výhodou je, že jsou totiž nízce úročené.

Krátkodobé finanční výpomoci si mohou mezi sebou poskytovat obce, kraje, a také jimi zřízené příspěvkové organizace. Je zde ale pravidlo, že je dlužník povinen půjčku uhradit do konce rozpočtového roku (Peková, 2004; Provazníková, 2015).

Dle údajů ze stránek Ministerstva financí a státního závěrečného účtu za rok 2018, obce za tento rok přijaly na své účty půjčky na financování projektu “Operační program životního prostředí” a to z rozpočtu Státního fondu životního prostředí ve výši 178,1 mil. Kč a z Všeobecné pokladní správy ve výši 25,9 mil. Kč (Ministerstvo financí ČR, 2019).

2.1.4 Směnky

Jak postupně uvádějí a Peková (2011) Provazníková (2015),

směnka se řadí jako další nástroj, jak může obec získat finanční návratné zdroje. Netvoří ale již tak významný zdroj, obce ji využívají zřídka.

Po roce 1990 v ČR se mohou směnky využívat i na úrovni územní samosprávy. Samospráva je využívá především k získání krátkodobých finančních zdrojů. Směnka je považována za platební nástroj, který umožňuje uhradit krátkodobé finanční závazky s určitou dobou splatnosti a lze ji směnit za hotové peníze.

Směnku mohou územní samosprávy využít hlavně k překlenutí dočasných finančních problémů, a to v případě, aby vykryly dočasný nedostatek finančních prostředků předtím, než jim bude schválen a poskytnut úvěr anebo v některých případech ji lze použít i jako zástavu. V současné době ale není směnka obcemi moc využívána, protože je to hlavně platební nástroj, který je lépe uplatnitelný u podnikatelských subjektů (Peková, 2011; Provazníková, 2015).

Využívání a náležitosti směnky upravuje zákon směnečný a šekový, ale není v nich definováno, co směnka vlastně znamená. O směnce se hovoří jako o cenném papíru, který je převoditelný rubopisem. Což znamená, že na ní musí být uvedeno písemné prohlášení. Formální náležitosti směnky předepisuje zákon a výhodou směnky je, že platí veškeré skutečnosti, které jsou na ní uvedené a věřitel je nemusí dále nijak prokazovat (Vašínková, 2018).

2.1.5 Leasing

Jak se shodují autorky Peková (2011) a Provazníková (2015),

v poslední době se i v ČR začíná využívat metoda financování investic obcí a krajů prostřednictvím služeb leasingových společností. Jedná se o tzv. **komunální leasing**, můžeme mluvit také o **dlouhodobém pronájmu**, který rozlišujeme na dva druhy – **finanční a operativní**.

Tato forma financování umožňuje obci možnost rychle pořídit investici plně nebo zčásti s využitím soukromého kapitálu, a to i v případě, že obec nebo region nemůže využít kapitálové dotace, nemohou získat úvěr či emitovat komunální dluhopisy, zkrátka nemohou využít jiných finančních návratných prostředků.

Nevýhodou leasingu je jeho poměrně vysoká finanční náročnost oproti jiným formám financování investic.

Výhodou tohoto zdroje je na druhou stranu rychlé získání a využívání investice a možnost přizpůsobit leasingové splátky dle splátkového kalendáře možnostem územní samosprávy.

Leasingová společnost poskytuje i další služby, jako opravu a údržbu zařízení a odborné posudky. Tím, že obec nebo kraj získá zařízení leasingem, může předejít fyzickému i morálnímu zastarání pořízené věci a zamezit tak poklesu její zůstatkové nebo tržní ceny.

Nejčastěji takto může získat kraj nebo obec stroje a dopravní prostředky na čištění a údržbu komunikací, na městskou hromadnou dopravu, stroje na odvoz a likvidaci komunálního odpadu, čističku odpadních vod, komunálních byty apod. (Peková, 2011; Provazníková, 2015).

Finanční leasing, funguje na principu převodu pronajaté věci do vlastnictví obce či kraje po uhrazení všech závazků vůči dané leasingové společnosti. U podnikatelských subjektů či spotřebitelů je tento leasing nejvíce poskytovaný na pronájem automobilů. Pro územní samosprávu je však nezbytný právě kvůli potřebným strojům, zařízení a technice (Česká leasingová a finanční asociace, 2013).

Výhodou finančního leasingu je, že když skončí doba životnosti hmotného majetku, má obec možnost odkoupit tento majetek do svého vlastnictví, a to za symbolickou cenu, kterou určí leasingová společnost, která majetek v rámci leasingu poskytla (Peková, 2011).

Operativní leasing, jeho hlavním významem není převod pronajaté věci do vlastnictví zákazníka, zákazník, v tomto případě obec, využívá pronajatou věc po dobu platnosti smlouvy a po jejím ukončení předmět opět vrací pronajímateli (Česká leasingová a finanční asociace, 2013).

Stejně jako za většinu návratných finančních zdrojů se musí ručit, tak leasing není výjimkou. Za leasing obce ručí svými budoucími rozpočtovými příjmy a sepisuje se leasingová smlouva (Peková, 2011).

2.2 Zadluženost územních samosprávných celků

Ještě předtím, než začneme pojednávat o zadluženosti, je důležité zde definovat pojem **veřejný dluh**. Veřejný dluh se používá k označení dluhu všech institucionálních jednotek, které tvoří soustavu veřejných financí.

Mezi tyto jednotky se řadí:

- Dluh centrální vlády (státní dluh)
- Dluh místní správy a samosprávy (dluh krajů a obcí)
- Dluh veřejných fondů

Veřejný dluh představuje pohledávku vůči současné i budoucí daňové povinnosti obyvatelstva. Je často brán jako kumulace minulých deficitů veřejných rozpočtů. Rozpočtové deficity s veřejným dluhem sice souvisí, ale nejsou jediným důvodem růstu jeho dluhu. Proto není toto vymezení zcela přesné. Veřejný dluh má být správně definován jako souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči státu bez ohledu na to, jakým způsobem tyto pohledávky vznikly (Dvořák, 2008; Ochrana, 2010).

Dalším důležitým specifíkem veřejného dluhu je jeho rozdělení na **hrubý** a **čistý** dluh.

Hrubý dluh vyjadřuje celkový objem závazků nějakého subjektu, v našem případě státu, bez ohledu na objem jeho (státních) pohledávek.

Čistý dluh naopak představuje celkový objem závazků nějakého subjektu (hrubý dluh), snížený o objem jeho pohledávek. Přináší nám přehlednější výsledky a má lepší vypovídající schopnost, ale běžně je ve většině mezinárodních statistik veřejný dluh vykazován jako hrubý (Dvořák, 2008).

V dalším textu bakalářské práce bude využíván výhradně **dluh hrubý**. Velikost hrubého veřejného dluhu se z důvodu srovnatelnosti v čase i prostoru relativizuje nejčastěji poměrem k hrubému domácímu produktu. Dle infomační studie provedené Úřadem Národní rozpočtové rady ČR, měla Česká republika v roce 2018 čtvrtý nejnižší podíl veřejného dluhu v poměru k HDP (32,7 %) mezi zeměmi EU. Na dynamiku hodnot takto vyjádřeného veřejného dluhu působí celá řada faktorů, zejména výsledky rozpočtového hospodaření vládního sektoru včetně rozpočtů územních samosprávných celků, velikost úrokových sazeb z existujícího veřejného dluhu a tempo růstu HDP.

Z údajů Ministerstva financí a státního závěrečného účtu územních rozpočtů vychází, že územní rozpočty celkem vykázaly ke konci roku 2018 zadluženost ve výši **91,2 mld. Kč**, což je o 0,4 % (o 0,4 mld. Kč) více než v roce předchozím. Celkový podíl na HDP má tato zadluženost potom 1,72%. Když vypočítáme dále podíl celkové zadluženosti na celkovém veřejném dluhu, který činil v roce 2018 1622 mld. Kč, zjistíme, že se zadluženost územních rozpočtů podílí na veřejném dluhu 5,62%.

Obce (vč. jimi zřizovaných příspěvkových organizací) vykázaly ke konci roku 2018 celkový dluh ve výši **68,6 mld. Kč**. Proti předchozímu roku se jedná o pokles o 0,6 %. Celkový podíl na HDP potom má dluh obcí 1,30% a podíl na veřejném dluhu 4,23%.

Podle Ministerstva financí jsou v celkovém objemu zadluženosti obcí zahrnuty bankovní úvěry od peněžních ústavů, emitované komunální dluhopisy, přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy, vč. půjček ze státních fondů

Dle ministerstva financí se zadluženost územních rozpočtů proti roku 2017 mírně zvýšila (pouze o 0,4 mld. Kč, tj. o 0,4 %), znamená to přerušení rychlého poklesu zadluženosti. Důvodem je především růst objemu úvěrů a půjček, které územní rozpočty potřebovaly pro financování investic. Úvěry a půjčky mají stále největší podíl na celkovém zadlužení. Ke konci roku 2018 jejich podíl činil až 72 % (Ministerstvo financí ČR, 2018c; Ministerstvo financí ČR, 2019).

Shrnutí:

- dluh obcí a krajů je součástí veřejného dluhu;
- veřejný dluh představuje pohledávku vůči současné i budoucí daňové povinnosti obyvatelstva;
- veřejný dluh se rozděluje na čistý a hrubý;
- úvěry a půjčky mají stále největší podíl na celkovém zadlužení obcí.

2.2.2 Příčiny zadluženosti obcí

Zadluženost obcí se začala hlavně projevat již v 90. letech, kdy obce měly vysoké nároky na kapitálové výdaje, což způsobilo zvýšení tempa růstu jejich dluhu. V současné době ale zadlužení obcí nepředstavuje takové riziko jako dříve, můžeme i tvrdit, že ačkoliv má dluh obcí rostoucí tendence, stále se ho obce snaží udržet v optimální výši.

Za jakým účelem si obce nejvíce půjčují:

Nejčastěji na infrastrukturu. Co se týče velkých měst, je zde velký problém v oblasti městské hromadné dopravy, na ten obce nejčastěji vynakládají velké finance a budují velké projekty. Tato doprava se totiž musí často opravovat a rekonstruovat. Zatímco u měst menších není problém v městské dopravě, ale spíše v předfinancování některých evropských projektů, na které si tato města musí půjčit. Aby mohlo město čerpat projekty z fondů EU, musí splňovat řadu podmínek, ke kterým se vážou i rizika administrativních chyb. Tyto chyby mohou potom v důsledku způsobit zamítnutí proplacený některých uznatelných nákladů a v nejhrošším případě k navrácení těchto poskytnutých finančních prostředků (Ministerstvo financí ČR, 2011).

K zadluženosti obcí dochází nejčastěji z těchto příčin:

Financování nákladných investic – a to zejména projektů, které jsou neziskové, a to ve smyslu toho, že jejich realizace nebude přinášet žádné finance, ze kterých by se mohl dluh poskytnut na jejich výstavbu, splácet.

Alokace dotací a kritéria pro přidělování investičních dotací – aby obec získala tuto dotaci, musí se také částečně finančně podílet (spoluúčastnit se) na realizaci této investice, obec ale často tyto finanční prostředky nemá, a proto jejich nedostatek řeší úvěrem od bankovních institucí, čímž dochází k zadlužení obce. V případě dotace ze strukturálních fondů EU, na kterou má nárok hlavně územní samospráva, se často stává, že obec musí financovat celý projekt sama, a až po jeho realizaci dostává část peněžních prostředků z těchto fondů zpět. Což pro obec znamená větší tlak a dochází tak k dalšímu zvyšování dluhu.

Snadné získání úvěru – obce jsou pro banky výhodným klientem, který představuje nízké riziko nesplácení poskytnutého úvěru.

Nesprávná evidence a statistika – obce často nedokážou dobře a včas odhadnout rizika, která sebou potencionální závazek přináší. Je to způsobeno i nedostatečnou kvalifikační a administrativní znalostí vrchních představitelů a chybějícími, jasně definovanými pravidly (Provazníková, 2015).

Malé obce mají přirozeně nízký rozpočet a nízké příjmy - pokud obec dosahuje nízkých příjmů, má potom omezené možnosti administrativy a těžko potom shání odbornou kapacitu. Z těchto důvodů, jak již bylo zmíněno, může dojít k neodborným rozhodnutím a závažným administrativním pochybením. Tato závažná chyba může nastat

například při rozhodování o velkém investičním projektu, kdy chybí dostatečné odborné posouzení. Vybráním nesprávného a často i riskantního investičního projektu se obec může dostat do velmi špatné finanční situace a zvyšovat tak svou míru zadlužení (Hornek, 2020).

Další možnosti zadlužení

Půjčka od jiného subjektu (jiné obce, soukromé osoby atd.) – pokud si půjčuje obec od jiného subjektu než banky, může dojít k jiným podmínkám úvěru, podmínky nemusejí být standartní, úroková sazba může být vyšší a mohou být nastaveny i jiné, nevýhodnější podmínky splácení (Kameníčková, 2012).

Právnícké osoby založené obcí – obecní společnosti (např. s.r.o. a akciové společnosti) jsou na první pohled samostatné, ale aby obec byla schopna správně sestavit rozpočet a byla schopna posoudit své hospodaření, musí brát v potaz i ekonomickou situaci těchto subjektů, které sama založila.

Péče o majetek – obec se o svůj majetek musí starat průběžně. Často se stává, že obec se nezadlužuje, neprodává svůj majetek, ale také ho ani nevyužívá. Nemovitosti v jejím vlastnictvím tak začínají chátrat a potřebují rekonstrukci. Obec tak musí vynaložit najednou nové finanční prostředky na jejich opravu, což znamená překvapivý a mnohdy velký zásah do jejich rozpočtu. Pokud by se ale o svůj majetek starala průběžně, k těmto velkým finančním výkyvům by nemuselo docházet (Petrková, 2002).

2.2.3 Problémy vyplývající z vysokého zadlužení obcí

Obec se při zadlužení může potýkat s celou řadou problémů a řešení potencionálních externalit. A to nejen z hlediska jednotlivých **obcí**, tak i z hlediska **veřejných financí**.

Veřejné finance a problémů, které souvisejí s jejich vývojem, je poměrně mnoho. Souvisejí také hlavně s neustálým vývojem veřejných financí. Neudržitelnost veřejných financí z dlouhodobého hlediska (za současných podmínek) vychází již z historie, velmi špatným fungováním veřejné vlády a dalšími externími vlivy.

Mezi základní vlivy, které ovlivňují veřejné finance a velikost prostředků sloužících k uspokojení potřeb obyvatelstva patří – globalizace ekonomiky (mezinárodní obchod, pohyb investic a kapitálu, migrace), politická nestabilita (jak národní, tak mezinárodní), demografický vývoj (stěhování obyvatel z venkova do měst), změna velikosti a složení obyvatelstva, zdravotní stav obyvatelstva (stárnutí populace), stav a

vývoj životního prostředí, válečný stav a přírodní katastrofy (Ministerstvo financí ČR, 2018b).

Obce se při svém hospodaření mohou často potýkat s problémy spojenými jejich vysokým zadlužením. Mezi ty nejčastější problémy patří:

- **Jak a z jakých prostředků splácet dluh** – obce využívají návratné příjmy především k financování investic v místní a regionální oblasti, ale tyto investice již v budoucnu nebudou pomáhat k dosažení zisku, tedy zdroje k umořování dluhu
- **Optimální výše roční dluhové služby** – taková, která nebude nijak omezovat a komplikovat budoucí hospodaření dlužníka (obce)
- **Možné negativní inflační důsledky na ekonomiku** – spojené se zadlužeností obcí, protože rostou výdaje, které jsou kryté návratnými příjmy
- **Kurová rizika** – může dojít ke ztrátě peněz při náhlé změně měnového kurzu, zvláště při využívání návratných příjmů v zahraničních měnách
- **Ručení za úvěr** – většinou obce ručí za úvěr nemovitým či movitým majetkem. Při nemovitém majetku je nutno zvážit, k čemu majetek slouží. Do zástavy by se neměly dostat nemovité věci, které slouží k výrobě místních a regionálních statků, protože při propadnutí této zástavy by mohly vzniknout problémy a tato nemovitost by tak mohla být při výrobě pozastavena, což by byl problém pro dlužníka. Na druhou stranu zde vzniká problém i pro věřitele, který musí tuto nemovitost prodat, aby získal zpět své poskytnuté finanční prostředky.

Rizika zadluženosti

- **Obec nebude schopna poskytovat služby**, které dosud poskytovala a dojde tak k ohrožení fungování celého chodu obce (např. zastavení pravidelného odvozu komunálního odpadu, zastavení údržby místních komunikací a veřejného prostranství, vypnutí veřejného osvětlení)
- Při nesplácení dluhů obce může dojít k **nařízení exekuce a zabavení majetku obce**, ta může přijít téměř o veškerý movitý i nemovitý majetek a může dojít k zastavení jejích účtů
- Lidé **přestanou chtít kandidovat a podílet se na vedení obce**, protože výkon těchto funkcí je v zadlužených obcích složitější – přestane tak

fungovat volba orgánů obce a jmenování správce obce (Kameníčková, 2012; Peková, 2011).

2.3. Legislativní pravidla zadluženosti obcí v ČR

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní řízení)

Zákon vymezuje postavení obcí, vyplývá z něj, že pokud má obec více jak 3000 obyvatel, je městem a pokud návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. V paragrafu prvním a pátém, hlavy první, zákon vymezuje statutární města a jejich aktuální počet, jeho orgány a rozdělení na městské části.¹

Zákon č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze

Tento zákon zejména upravuje postavení hlavního města Prahy jakožto hlavního města České republiky, tak i kraje a obce a dále vymezuje postavení jeho městských částí. Specifikuje jeho postavení v právních vztazích, určuje orgány hlavního města a úkoly, které musí hlavní město v rámci samostatné i přenesené působnosti vykonávat.²

VÝVOJ PRAVIDEL OD ROKU 1993

Ministerstvo financí uplatňovalo od roku 1997 do roku 2004 regulaci dluhu územních samospráv. Tato regulace spočívala v poměření výdajů na splátky závazků k vybraným rozpočtovým příjmům. Za přijatelnou hranici byla Ministerstvem financí považována situace, kdy podíl dluhové služby na vybraných příjmech nepřevýšil 30 % (Kameníčková, 2008).

Poté vláda České republiky přijala dne 14. dubna 2004 usnesení č. 346 o Regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby. Ukazatel dluhové služby spočíval v tom, že Ministerstvo financí vypočítalo každé obci a každému kraji definitivní ukazatel dluhové služby. Obcím a krajům, které překročili stanovenou hranici ukazatele dluhové služby ve výši 30 % bylo dopisem od Ministerstva financí oznámeno, že by v příštím období již neměli tuto hranici překročit. Tento ukazatel trval až do roku 2009 (Ministerstvo financí ČR, 2004).

Ministerstvo financí přijalo na základě usnesení vlády ČR ze dne 12. listopadu 2008 č. 1395 o monitoringu hospodaření obcí a o zrušení usnesení vlády ze dne 14. dubna 2004 č. 346, o Regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby. Na základě usnesení vlády ČR byl Ministerstvem financí prováděn monitoring hospodaření

¹ Zákon č. 12/2000 Sb. o obcích

² Zákon č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze).

obcí pomocí šestnácti informativních a dvou monitorujících ukazatelů. Tento monitoring měl vést obce k lepšímu hospodaření. Byl v roce 2017 nahrazen Monitoringem hospodaření územních samosprávných celků (Ministerstvo financí ČR, 2008).

V roce 2017 provedlo Ministerstvo financí změnu v metodice monitoringu hospodaření obcí, kterou došlo ke zrušení usnesení vlády ČR ze dne 12. listopadu 2008 č. 1395 a zároveň k přijetí nového **usnesení vlády ČR ze dne 23. října 2017 č. 742** o monitoringu hospodaření územních samosprávných celků. Tento monitoring se využívá do současnosti.

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti

Zákon se vztahuje na veřejné instituce, kterými jsou územně samosprávné celky („ÚSC“), dobrovolné svazky obcí, regionální rady regionu soudržnosti, příspěvkové organizace zřízené ÚSC, právnické osoby založené ÚSC aj.³

Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti stanovuje:

Pravidlo dluhové brzdy

Pokud je výše dluhu přinejmenším **55 % nominálního HDP**, musí ÚSC stanovit svůj rozpočet na následující rok jako vyrovnaný nebo přebytkový. Existují výjimky, kdy může schválit rozpočet jako schodkový, a to v případě, že jsou schopni dluh uhradit z finanční úspory z předchozích let, návratnými příjmy od jiné veřejné instituce nebo úvěrem, půjčkou či příjmem z prodeje komunálních dluhopisů – tyto peněžní prostředky ale mohou být použity pouze k financování spoluúčasti na projektech z rozpočtu EU.

Fiskální pravidlo – platí pouze pro ÚSC

Zákonem dané pravidlo stanovuje, že ÚSC musí hospodařit tak, aby výše jeho dluhu nepřesáhla **60 % průměru jeho příjmů** za poslední 4 rozpočtové roky.

Dále uděluje ÚSC povinnost postupně **snížovat** své předchozí dluhy, a to nejméně **o 5 % z rozdílu mezi výší dluhu a 60 % jeho průměrných příjmů za poslední 4 rozpočtové roky**.

Aby se zamezilo meziročním výkyvům, je hodnota vždy počítána jako průměr za předešlé 4 roky.

³ Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti

Pokud územní samosprávný celek **nedodrží obě podmínky** fiskálního pravidla, a to že se nesnaží se snižovat své dluhy o stanovené minimum a jeho dluh je stále vyšší než 60 % průměru jeho příjmů, může Ministerstvo financí zakročit a následující rok rozhodnout o **pozastavení převodu jeho podílu na výnosu daní** (dle § 6a až § 6d zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů). Tyto daňové příjmy budou moct využívat pouze k **úhradě dluhů předchozích**.

Cílem tohoto pravidla je omezení dlouhodobého hospodaření obcí z cizích zdrojů a zvyšování tak jejich zadlužení. Fiskální pravidlo v ČR je považováno za jedno z nejmírnějších v Evropské Unii – **neobsahuje sankce, ale pouze nápravný mechanismus**.

Zveřejňování dokumentů z oblasti hospodaření a rozpočtu obce.

Návrh střednědobého výhledu rozpočtu, návrh rozpočtu a návrh závěrečného účtu – musí být zveřejňován nejméně 15 dní před jeho projednávání na schůzi příslušného orgánu

Schválený střednědobý výhled rozpočtu, schválený rozpočet a schválený závěrečný účet – schválen musí být do 30 dnů od jeho schválení

Schválená pravidla rozpočtového provizoria – musí být zveřejněna do 30 dnů od jejich schválení

Schválené rozpočtové opatření – musí být zveřejněno do 30 dnů od jeho schválení

Obce mají povinnost **dokumenty zveřejňovat** na úřední desce, a i na svých internetových stránkách. Cílem zveřejňování dokumentů je zvýšení transparentnosti obcí. (Masopustová, 2017; Matej, 2017; Ministerstvo financí ČR, 2017; Woff, 2017).

2.3.1 Monitoring hospodaření územních samosprávných celků

Monitoring hospodaření územních samosprávných celků je prováděn na základě usnesení vlády ČR č. 742/2017 o monitoringu hospodaření územních samosprávných celků a také nahrazuje dříve používaný Monitoring hospodaření obcí, který Ministerstvo financí provádělo od roku 2009 do 2017.

Jak uvádí samo Ministerstvo financí, tak v roce 2017 provedlo změnu v metodice monitoringu hospodaření obcí a došlo tak ke zrušení usnesení vlády ČR ze 12. listopadu

2008 č. 1395 a zároveň k přijetí nového usnesení vlády ČR ze dne 23. října 2017 č. 742 o monitoringu hospodaření územních samosprávných celků.

Nejenom, že se změnila metodika výpočtu, ale do soustavy ukazatelů bylo mimo jiné přidáno i pravidlo o rozpočtové odpovědnosti, které se týká jak obcí, tak krajů (bez příspěvkových organizací). Pravidlo o rozpočtové odpovědnosti je dnes považováno za nejdůležitější ukazatel, kterému byly ostatní ukazatele přizpůsobeny.

Monitoring slouží pro průběžné hodnocení hospodářské situace obcí a krajů a jeho princip je založen na sledování soustavy osmnácti ukazatelů, které čerpají data a informace z finančních a účetních výkazů zasílaných do systému Státní pokladny.

INFORMATIVNÍ UKAZATELE

1) Počet obyvatel obce	9) Stav na bankovních účtech celkem
2) Příjem celkem (po konsolidaci)	10) Úvěry a komunální dluhopisy
3) Úroky	11) Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy
4) Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků	12) Zadluženost celkem
5) Dluhová služba celkem	13) Podíl zadluženosti na cizích zdrojích (v %)
6) Ukazatel dluhové služby (v %)	14) 8-leté saldo
7) Aktiva celkem	15) Oběžná aktiva
8) Cizí zdroje	16) Krátkodobé závazky

MONITORUJÍCÍ UKAZATELE

17) Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům (v %)	18) Celková (běžná) likvidita

Kromě již zmíněného pravidla rozpočtové odpovědnosti, považujeme za primární i následující ukazatele. Překročení těchto stanovených ukazatelů, představuje možné riziko vzniku hospodářských problémů obce.

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům – zachycuje míru zadlužení majetku daného územního samosprávného celku. To znamená, jaký podíl aktiv je financován z cizích zdrojů. Jeho hodnota by neměla být vyšší než 25 %.

Celková likvidita – vyjadřuje podíl oběžných aktiv a krátkodobých závazků. Pokud hodnota ukazatele bude menší než 1, znamená to, že obec není schopna dostát svým krátkodobým závazkům a dostává se tak do platební neschopnosti.

Hlavním cílem a Ministerstva financí a důvodem pro monitoring je snaha o včasné rozpoznání obcí, které mají nebo by v budoucnu mohly mít problémy se splácením dluhu, a ve spolupráci s Ministerstvem vnitra se těmto obcím snaží pomoci identifikovat a analyzovat problémy a pomoci jim s jejich řešením (Svaz měst a obcí ČR, 2019; Ministerstvo financí ČR, 2018a; Sedmihradská, 2015).

2.3.2 Alternativní ukazatele zadluženosti

Někteří odborníci se na rozdíl od Ministerstva financí, kteří k monitorování využívají tři instrumenty, přiklánějí ke sledování a analyzování zadluženosti pomocí téměř celé soustavy ukazatelů.

Jak ve své knize uvádí Provazníková (2015), mezi nejčastější z nich se řadí:

1) Poměr dluhové služby k běžným příjmům B/A

A. Běžné příjmy

- Odhad běžných příjmů v jednotlivých letech po dobu životnosti dluhu včetně případných výnosů, které realizace projektu přinese a neinvestičních nákladů po dokončení projektu spojených s jeho provozováním

B. Dluhová služba v jednotlivých letech:

- a) Splátky jistiny dluhy (půjčka, úvěr, komunální obligace, směnka)
- b) Úroky
- c) Záruky podle kalendáře splatnosti dlužníka, za jehož půjčku či úvěr se obec zaručila
- d) Splátky půjček v jednotlivých letech, které obec poskytla

Za obezřetné se považuje B/A <20-25%

2) Saldo běžného rozpočtu

$$\text{Roční dluhová služba} = \text{běžné příjmy} - \text{běžné výdaje}$$

3) Běžné příjmy

Budoucí zdroje pro novou dluhovou službu

$$\begin{aligned} &= (\text{svěžené daně} + \text{poplatky} + \text{sdílené daně} + \text{běžné dotace}) \\ &- \text{běžné výdaje} - \text{současná dluhová služba} \\ &- \text{současné závazky z projektů nebo poskytnutých garancí} \\ &- \text{poskytnuté půjčky} \end{aligned}$$

Čistý provozní výsledek

= opakující se běžné příjmy – opakující se neinvestiční výdaje

Může vyjít buď deficitní nebo přebytkový.

Podkladem pro získání údajů k výpočtu výše uvedených ukazatelů jsou výkazy hospodaření územních samosprávných celků a údaje z rozpočtových výhledů.

Výše dluhové služby je ukazatelem důležitým, nemusí však být tím rozhodujícím pro posouzení hospodaření obce či kraje. Celou analýzu je proto potřeba posuzovat podle účelnosti zadlužení obce, podle velikosti majetku obce a s ohledem na celkovou ekonomickou situaci (Provazníková, 2015).

2.3.3 Prevence zadluženosti obcí

V rámci prevence zadluženosti obcí a jejich závislosti na centrální vládě, existují obecná pravidla zadluženosti.

Jak ve své knize Fiskální decentralizace a fiskální nerovnováha zmiňuje Jílek (2008), mezi tato obecná preventivní pravidla patří:

Spolehnutí se na pravidla trhu – územní samosprávy si vytvářejí svá vlastní fiskální pravidla a rozhodují tak o zdrojích financování, o výši těchto finančních prostředků a jejich využití, samostatně. Předpokládají fungování finančních trhů a jejich plnou transparentnost a nezávislost na centrální vládě.

To, aby finanční trhy efektivně fungovaly vyžaduje splnění určitých podmínek:

- trhy musí být otevřené (územní samosprávy by při žádosti o půjčku neměly mít žádné výhody oproti ostatním),
- banka by měla znát výši zadluženosti územních samosprávy a její schopnost dluh splácet,
- v případě, že územní samospráva nebude splácet, centrální banka za tyto dluhy nijak neručí,
- územní samosprávy musí mít fungující institucionální strukturu, která reaguje včas na chování trhu a předejde tak případnému zamítnutí půjčky

Tato metoda se neřadí mezi ty vhodné, protože nemůže zajistit úplnou transparentnost.

Kooperativní přístup – toto preventivní pravidlo není omezeno žádnými zákonnými limity, ale je založena na spolupráci a domluvě mezi jednotlivými úrovněmi vlády. A to mezi centrální vládou a jejími nižšími úrovněmi, například právě územní samosprávou. V tomto případě územní samospráva se může podílet na vytváření a nastavování fiskálních pravidel a parametrů společně s centrální vládou, která však stále má větší pravomoc, ale rovněž na sebe bere také část odpovědnosti, aby byla tato pravidla dodržována. Kooperativní přístup zlepšuje informovanost jednotlivých úrovní, ale může být efektivně zaveden pouze v zemích, kde jsou jednotlivé úrovně vlády schopny spolupracovat a domluvit se.

Přímá kontrola centrální vládou – v některých zemích má centrální vláda veškerou pravomoc, takže dochází k úplné regulaci zadlužení ze strany státu. Centrální vláda provádí veškerou administrativní kontrolu a reguluje tak míru zadluženosti. Tato přímá kontrola není považována za vhodný nástroj k regulaci zadlužení, jelikož je příliš absolutní a územní samosprávy se musí na centrální vládu obracet i ve věcech, které by si měly rozhodovat samy, protože nejlépe znají dané problémy a situaci.

Přístup založený na fiskálních pravidlech – tento regulační nástroj je využíván ve většině zemí. Funguje na principu vytvoření souhrnných pravidel, které jsou podloženy zákony a platí pro všechny stejně. Mezi taková pravidla patří například limity pro zadlužení různých úrovní vlády, vymezení důvodů, kvůli kterým se může samospráva zadlužit, ukazatel dluhové služby a jiná. V České republice funguje například dluhová služba (Jílek, 2008).

Autoři Jílek (2008), Provazníková (2015) a Tesař (2001) dále uvádějí následující preventivní postupy, kterými by se v ČR měly řídit všechny obce:

Institut správce obce – ten funguje tehdy, pokud obec není schopná dostát svým závazkům, lidé proto nechtějí kandidovat do zastupitelstva, protože hospodařit se zadluženou obcí je složitější. V tomto případě začne fungovat jako náhradní orgán tzv. správce obce, který je často jmenován z řad zaměstnanců Ministerstva financí. Ten ovšem není schopen vyřešit situaci zadlužené obce, protože k tomu nemá dostatek klíčových pravomocí – například nemůže uzavřít smlouvu s bankou o poskytnutí úvěru. Možným řešením je tedy určení **finančního poradce obce**, který by neměl rozhodovací pravomoc, ale mohl by obcím radit a doporučovat, jak v této situaci postupovat.

Omezení zástavy majetku samospráv – definovat majetek, který nelze zastavit. Mělo by se jednat o takový majetek, který splňuje základní veřejné potřeby obyvatelstva, jedná se například o radnice, školy, nemocnice, veřejná doprava.

Cizí zdroje (půjčka, úvěr a jiná) jako zdroj financování – samospráva může použít cizí zdroje jen k financování kapitálových výdajů. Neměla by je ale používat na výdaje běžné. Výše dluhu by měla být optimální k výši jejích vlastních příjmů, stabilitou a budoucím vývojem. Výjimka nastává ve chvíli krátkodobého financování, které slouží na překlenutí dočasné mezery mezi příjmy a výdaji.

Zákaz spekulativního investování – pokud se chce obec podnikat na kapitálovém trhu, neměla by tuto činnost vykonávat bez odborného dohledu profesionála. Některé produkty na kapitálovém trhu jsou příliš riskantní a samospráva toto riziko nemusí včas rozpoznat. Investování obcí do akcií by mělo mít stanovené hranice nebo být zakázáno.

Povinný rating obcí – v České republice neexistuje agentura nebo monitorovací orgán úvěrových rizik a úvěrovým ratingem, kromě monitoringu hospodaření územních samospráv. V této oblasti se pohybují pouze soukromé ratingové agentury. Ty se zabývají finanční bonitou obcí pomocí různých kritérií a rating se tak v současnosti stal i ukazatelem pro celkové zhodnocení obcí.

Nejznámějšími z nich je instituce *CRIF-Czech Credit Bureau, a.s. (CRIF-CCB)* a globální *Standard & Poor's* – ke které se připojila v roce 2000 *Czech Rating Agency*.

Omezení ručení za třetí osobu – územní samosprávný celek by nesměl ručit za závazky celým svým majetkem, či svými příjmy za závazky právnických či fyzických osob, kromě těch, které zřídil nebo založil a ve které je jediným vlastníkem.

Povolování emise komunálních dluhopisů – Ministerstvo financí musí tuto emisi vždy schválit. K tomu, aby obec dostala povolení k emisi musí nejdříve požádat Ministerstvo financí vyplněním formulářů a doložením dostatečných zdůvodnění této emise.

Mezi další preventivní opatření můžeme řadit také obezřetnější přijímání úvěru, zavedení pojistných mechanismů v případě zadlužení obce, lepší evidence dluhů a majetku obcí, aj.

V případě nefungování a porušování preventivních opatření by měl stát přikročit k **sankčním opatřením**, a to například k:

Nucená správa obce – ta by se využila v případě, že obec překročí definované riziko a míru zadlužení samosprávy

Proto, aby obce hospodařily efektivně slouží jedno základní pravidlo a to **pevně stanovená a objektivní pravidla financování** (Jílek, 2008, Tesař, 2001; Provazníková 2015).

2.4. Statutární města a jejich hospodaření

Z následující tabulky vyplývá, že statutárních měst je v současné době dvacet sedm. Za poslední město, které bylo přidáno mezi města statutární, bylo v červenci roku 2018 prohlášeno město Třinec. Statutární města dále vymezuje a specifikuje *Zákon o obcích 12/2000 Sb.*

Tabulka 3 Přehled statutárních měst

Přehled statutárních měst ČR	
Praha (tvoří i samostatný kraj)	Jihlava
Brno	Kladno
Plzeň	Most
Ostrava	Teplice
Liberec	Karviná
Olomouc	Mladá Boleslav
Opava	Frýdek-Místek
České Budějovice	Přerov
Karlovy Vary	Chomutov
Ústí nad Labem	Děčín
Hradec Králové	Jablonec n. Nisou
Pardubice	Prostějov
Zlín	Třinec (srpen 2018)
Havířov	

Zdroj: Svaz měst a obcí ČR, 2020

Jak se statutární město odlišuje od města. Území statutárních měst se dělí na městské obvody nebo městské části, které mají své vlastní orgány samosprávy. Města, která jsou územně členěná mohou upravovat své vnitřní poměry ve věcech správy města takzvaným statutem. Statut města je vydáván pomocí obecně závazné vyhlášky obce – od toho je odvozen název statutární města.

Statut města také stanovuje a vymezuje hranice pravomocí orgánů města a městských částí, určuje vymezení každé městské části a specifikuje jejich vzájemnou spolupráci, zdroje finančních příjmů městských částí a stanoví majetek města. Majetek města je svěřen městským částem a statut dále rozhoduje o rozsahu oprávnění městských obvodů a částí při nakládání s tímto majetkem (Balík, 2009).

Pojem statutární města tedy může být značně zavádějící, protože označení statutární se vztahuje i na města, které se **nečlení na městské části a městské obvody se svými orgány**. V současné době nepřijalo statut města 19 měst z celkového počtu 27.

V současné době se na městské části člení 5 statutárních měst – Ostrava, Plzeň, Ústí nad Labem, Pardubice a Liberec. Na městské části se potom dělí další 3 města – Praha, Brno a Opava.

Do 31.08. 2018 měla statutární města hranici obyvatel stanovenou na více než 40 000 obyvatel. Po tom, co se v roce 2018 stalo statutárním městem město Třinec, se hranice počtu obyvatel snížila pod hranici 40 000 obyvatel.

Pravidla určující hospodaření statutárních měst jako samosprávných celků, jsou stejná jako pro ostatní obce a jsou dána zákonem o obcích, rozpočtovými pravidly, zákonem o rozpočtovém určení daní apod.

Rozpočty územně členěných statutárních měst jsou sledovány a korigovány obdobně jako u ostatních obcí, tedy pomocí aplikace Monitor a Ministerstva financí ČR. To znamená, že se vždy sleduje celý rozpočet, bez specifikování rozpočtů jednotlivých městských obvodů nebo městských částí. Hlavním zdrojem informací o hospodaření členěných statutárních měst jsou tedy jediné webové stránky městských obvodů, popř. městských částí či případně závěrečný účet města jakožto celku. Ten ale ne vždy tyto údaje obsahuje (Hruška, 2018).

2.4.1 Příjmy statutárních měst

Celkové příjmy rozpočtu statutárních měst se rozdělují na 4 třídy:

1. daňové příjmy
2. nedaňové příjmy
3. kapitálové příjmy
4. přijaté transfery (dotace)

Díky sledování této struktury můžeme zjistit, jakým způsobem se příjmy statutárního města rozdělí do rozpočtů městského obvodu/části (Hruška, 2018).

Za první nejdůležitější zdroj financování jsou považovány příjmy daňové, které jsou určeny zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní.

Druhý významný zdroj financování rozpočtů obcí jsou přijaté transfery, které jsou státem poskytované převážně ze státního rozpočtu. Ale mohou být také doplňovány o transfery z rozpočtu krajů, státních fondů či EU.

Mezi méně významné v rozpočtech statutárních měst patří kapitálové a nedaňové příjmy. Do kapitálových příjmů můžeme zařadit například příjmy z prodeje majetku a do nedaňových příjmů patří příjmy z jeho pronájmu (Matej, 2019).

2.4.2 Výdaje statutárních měst

Výdaje statutárních měst můžeme z obecného hlediska rozdělit na **běžné** a **kapitálové**. Největším podílem ale převládají výdaje běžné, pravidelně se opakující. Do běžných výdajů můžeme zařadit např. výdaje na financování provozu škol, sociálních zařízení, na úhradu mezd zaměstnanců, povinné pojistné placené zaměstnavatelem, nákup služeb a materiálu a také neinvestiční transfery poskytované neziskovým organizacím.

Kapitálové výdaje obcí tvoří menší část výdajů a jsou to zpravidla ty, které se řadí do položek rozpočtové skladby jako „Investiční nákupy a související výdaje“. Tyto výdaje jsou použity na pořízení dlouhodobého majetku a dále také na technické zhodnocení tohoto pořízeného majetku (Matej, 2019).

Výdaje dále můžeme sledovat na základě odvětvového třídění a rozdělit je do následujících šesti skupin:

1. Zemědělství, lesní hospodářství a rybářství
2. Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství
3. Služby pro obyvatelstvo
4. Sociální věci a politika zaměstnanosti
5. Bezpečnost státu a právní ochrana
6. Všeobecná veřejná správa a služby.

Při sledování členění výdajů můžeme zjistit směr působnosti jednotlivých městských obvodů či částí, zvláště pokud to srovnáváme s magistrátem města. Ze sledování dle těchto skupin nám vyplývá, v jakých oblastech se městské části/obvody podílejí na výdajích statutárního města.

Rozdíly v hospodaření statutárních měst

Daňové příjmy – při sdílení daní jsou u Prahy a tří dalších největších měst (Brno, Plzeň a Ostrava) použity výrazně vyšší koeficienty. Tyto koeficienty se vztahují na poskytování daní v přepočtu na jednoho obyvatele. Pro představu, koeficient pro Prahu je 4,0641, pro zbylá tři města 2,2961 a pro ostatní města s nižšími počty obyvatel se pohybují koeficienty od 1,0 – 1,036. Důležitými kritérii pro rozpočtové určení daní jsou – velikost území, počet žáků/děti chodící do školy zřízené městem, počet zaměstnaných na daném území.

Financování přeneseného výkonu státní správy – vždy je odvozen od velikosti správního obvodu daného města a rozdílnými podmínkami. Pokud má město vytvořeno městské obvody nebo městské části musí se sledování rozpočtu provádět i podle těchto jednotlivých místních obvodů a částí. Častokrát tento proces spočívá v převodu části daňových příjmů statutárního města svým obvodům/částem anebo jsou jim zdroje poskytovány prostřednictvím dotací (transferů) z rozpočtu města – stanoví se vždy pevná částka na rok. Většinou jsou jim poskytovány finanční zdroje tvořené nedaňovými příjmy, místními a správními poplatky. Další zdroje potom záleží vždy na individuálním rozhodnutí a pravidlech daného města.

Orgány statutárních měst – pokud je město rozděleno na městské části nebo obvody, je každý městský obvod takového města spravován zastupitelstvem městského obvodu. Dalšími orgány jsou: rada městského obvodu, starosta, úřad městského obvodu a další zvláštní orgány. Těmto orgánům stanoví a vymezí statutární město konkrétní pravomoci (Hruška, 2018).

Rozdíly v zadluženosti statutárních měst a jejich velké projekty.

OLOMOUC

Olomouc drží doposud největší zadluženost ze všech statutárních měst v ČR. Tato zadluženost je způsobena velmi vysokým úvěrovým zatížením města a to především v souvislosti s velkými projekty hlavně v oblasti infrastruktury.

Mezi tyto největší projekty patří:

Tramvajová trať „Tržnice – Nové Sady“ - jak informovalo statutární město Olomouc na svém internetovém portálu *Olomouc.eu*, tak je tento stavební projekt nejvýznamnější investiční projekt v oblasti infrastruktury vůbec. Jeho účelem by měl být

rozvoj městské hromadné dopravy a zlepšení životního prostředí města. V plánu bylo projekt rozdělit na tři části. První etapa začala již roku 2012, kdy město dostalo dotaci ve výši 224,8 milionů korun z programu Švýcarsko-české spolupráce. Celková výše projektu se předpokládá na 400 milionů korun, z čehož se opět předpokládá, že by až 85% mohla pokrýt poskytnutá dotace. (Folta, 2017; Doleželová, 2012).

Tramvajová trať 8. května – další významnou investicí na které muselo statutární město Olomouc vynaložit finanční prostředky je projekt zaměřený na modernizace tramvajové trati 8. května v historickém centru města. Jeho cílem je zvýšení kvality veřejné hromadné dopravy, a to i vytvoření bezbariérových přístupů a zlepšení bezpečnosti. Tento projekt byl také zčásti podpořen dotacemi od evropské unie a to z Operačního programu Doprava. Předpokládané náklady na projekt byly 99 mil. Kč a poskytnutá dotace činila přes 35 mil. Kč.

Zlepšení průjezdu po Foerstrově ulici – posledním zlepšením v rámci dopravní situace Olomouce bylo realizování projektu s cílem zlepšit a zmodernizovat fungování světelného značení, semaforů, nainstalovat a zavést nové technologie, který by tento rušný provoz učinili více bezpečným. Město na to opět dostalo dotaci od evropské unie ve výši 43,47 mil. Kč a předpokládané náklady tvořily okolo 55 mil. Kč (Tvrdoňová, 2020).

LIBEREC

Liberec se spolu s Olomoucí řadí v posledních letech mezi velmi riziková města z hlediska jejich velkého zadlužení. Důvodem zadlužení Liberce bylo způsobeno, stejně jako u Olomouce, velkými, až skoro riskantními investičními projekty, kvůli kterým se město až nepřiměřeně zadluženo.

Mezi takového projekty patřila v Liberci v roce 2008 hlavně výstavba Tipsport arény, příprava sportovišť a také vytvoření podmínek pro lyžařský šampionát. V roce 2010 dále město uskutečnilo emisi městských dluhopisů. Za tyto dluhopisy ale ručí svým majetkem a nemůže s ním tedy dále nakládat (Svoboda, 2012).

Zadlužení Liberce sahá už do minulosti, kdy po roce 1989 město vlastnilo spoustu nemovitostí a pozemků a díky tomu, že město tento získaný majetek postupně rozprodávalo, nabylo tak velké finanční prostředky do svého rozpočtu. Z těchto příjmů ale financovali i své provozní výdaje a když jim již nezbyly nemovitosti, které by mohlo město prodat, uchýlilo se k úvěrům a půjčkám. S tímto úvěrem jsou také spojeny až

nepřiměřeně vysoké úroky, úrokový swap podepsaný v roce 2010, které město musí také splácet. Tento dluh se potom v roce 2010 sloučil do jednoho dluhopisu a jeho splácení zatíží i budoucí generace.

Liberec tak v současné době může realizovat velké investice jen v případě, že je podporována z dotací (Šedlbauer, 2019).

TEPLICE

Teplice již několik let v řadě hospodaří s nulovým zadlužením, město moc neutrácí, nebere si úvěry, moc neinvestuje a velmi málo čerpá evropské dotace. Naopak každým rokem vzrůstá jejich finanční zásoba. Dle údajů České televize (2016) město v 90. letech prodalo své nemovitosti a nejenom, že tím získalo finanční prostředky, ale také se již o tyto nemovitosti nemuselo dále starat (Česká televize, 2016).

PROSTĚJOV

Stejně jako Teplice, i Prostějov se může pyšnit nulovou zadlužeností. Na základě ratingu provedeného v roce 2019 agenturou *Moody's public sector europe* bylo město vyhodnoceno jako velmi věrohodné a pro banky tedy nerizikový klient. Podle agentury je město takto dobře ohodnoceno právě na základě vysokých finančních provozních přebytků, dále vysoké míry likvidity, kdy je tak město schopno dostát svým krátkodobým závazkům. Prostějov je bez dluhu již od roku 2014, kdy byl schopen uhradit veškeré své dluhy a od té doby hospodaří pouze se svými vlastními zdroji.

Na rok 2020 jsou ale v plánu investiční projekty, např. rekonstrukce zimního stadionu a další investice do městské infrastruktury. To může způsobit možné zadlužení města prostřednictvím úvěru (*Moody's public sector europe*, 2020).

PRAHA

Praha se řadí svou zadlužeností také mezi vysoké příčky. Je to také způsobeno tím, že Praha je nejenom statutárním městem, ale také i samostatným krajem. Její projekty jsou proto rozsáhlé.

Metro D – projekt na výstavbu metra D je považováno za jeden z největších stavebních projektů v Praze, který se řeší již několik let. Praha v roce 2019 vynaložila již 445 mil. Kč na geologický průzkum, ale celková suma projektu se je odhadována až na 57 mld. Kč (Forsterová, 2019).

Shrnutí:

- V současné době existuje 27 statutárních měst;
- Statutární města se buď musejí řídit statutem (pokud se dělí na městské obvody či části) nebo jejich hospodaření vymezuje a specifikuje *Zákon o obcích 12/2000 Sb*;
- Rozdíly v hospodaření statutárních měst a obcích jsou v daňových příjmech a ve financování přeneseného výkonu státní správy;
- Nejvíce zadluženým statutárním městem je Olomouc a Liberec a nejméně Teplice a Prostějov

2.4.3 Statutární město Praha

Postavení hlavního města Prahy jako hlavního města České republiky, kraje a obce a postavení městských částí upravuje zákon o hlavním městě Praze a její statut je dán Obecně závaznou vyhláškou č. 55/2000 Sb. hl. m. Prahy.⁴

Z údajů plynoucích ze státního závěrečného účtu, je rozpočtové hospodaření hlavního města Prahy v rámci finančních a účetních výkazů bráno jako rozpočet obce a je proto zahrnuto do celkových výsledků hospodaření rozpočtů obcí.

Státní závěrečný účet dále uvádí, že postavení hlavního města Prahy v rámci územních rozpočtů je specifické. A to hlavně z důvod, že hlavní město vykonává jak státní správu, kterou vykonávají dle zákona obce, tak i státní správu, kterou mají v pravomocích zajišťovat kraje a zároveň také i z hlediska velkého objemu peněžních prostředků, které procházejí jeho rozpočtem.

Data uvádějí, že v loňském roce hospodařilo hlavní město s celkovými příjmy **88,6 mld. Kč** a celkovými výdaji **82,0 mld. Kč**. Výsledkem tedy byl přebytek hospodaření **6,7 mld. Kč**, což byl oproti loňského roku mírný pokles, zhruba o 0,8 mld. Kč, ale Praha se stále snaží dosahovat přebytku, již tedy sedmým rokem po sobě.

Přebytkové hospodaření se odráží v postupném růstu stavu peněžních prostředků na jeho bankovních účtech a tím i rychlejšími snižování zadluženosti (Ministerstvo financí ČR, 2019).

⁴ Obecně závazná vyhláška č. 55/2000 Sb. hl. m. Prahy

3 METODIKA

V **přehledu literatury** byly specifikovány všechny informace týkající se dané problematiky. Tyto informace byly čerpány především z odborné literatury, stránek Ministerstva financí a dalších zdrojů uvedených v příloženém seznamu literatury.

Cílem bakalářské práce stanoveným v zadání je zhodnotit vývoj a stav zadluženosti statutárních měst v České republice a rizik z něj vyplývajících. Na základě tohoto cíle a přehledu literatury byly formulovány následující výzkumné otázky. Jaká je celková velikost dluhu statutárních měst ve srovnání s dluhem obcí v ČR a s celkovým vládním dluhem? Statutární města se podílejí x% na příjmech (výdajích) obcí, resp. vládních příjmech a výdajích. Je velikost jejich dluhu proporcionální ve vztahu k těmto hodnotám?

Jak se vyvíjí celková velikost dluhu, respektive zadlužení statutárních měst? Jaké je srovnání dynamiky s dluhem, resp. zadlužeností obcí, resp. s celým vládním sektorem?

Je míra zadluženosti obdobná ve všech statutárních městech? Jsou statutární města, kde míra zadluženosti ohrožuje jejich likviditu, resp. solventnost? Lze u některých měst očekávat aktivaci tzv. „dluhové brzdy“ podle paragrafu 18 zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti?

Na uvedené výzkumné otázky navazují následující dílčí cíle.

1. Definování dluhu statutárního města
2. Návrh, resp. výběr vhodných ukazatelů potřebných pro odpověď na výzkumné otázky, tedy pro stanovení velikosti, struktury, dynamiky dluhu statutárních měst, včetně ukazatelů vhodných pro srovnání.
3. Shromáždění a kontrola potřebných dat pro výpočet hodnot vybraných ukazatelů.
4. Výpočet stanovených ukazatelů a jejich vyhodnocení v návaznosti na stanovené výzkumné otázky.

Definice dluhu statutárních měst

Celkovou výši zadlužení jednotlivých statutárních měst lze podle metodiky Ministerstva financí ČR zjistit z rozvahy daného města součtem daných syntetických účtů, a to:

$$\begin{aligned}
& \text{Celkové zadlužení statutárních měst} \\
& = SÚ 281 + 282 + 283 + 289 + 322 + 326 + 362 \\
& \quad + 451 + 452 + 453 + 456 + 457
\end{aligned} \tag{1}$$

Tyto účty představují úvěry, komunální dluhopisy, přijaté návratné finanční zdroje a ostatní dluhy, které byly využity. Tento vypočítaný dluh statutárních měst bude dále používán ve všech vzorcích, které obsahují dluh statutárních měst.

Ukazatele pro hodnocení stavu, vývoje a dynamiky dluhu

Podle lexikonu obcí, zveřejňovaného Českým statistickým úřadem je v současné době v ČR 27 statutárních měst včetně hlavního města Prahy.

1) Podíl dluhu obcí a statutárních měst na dluhu centrální vlády

$$= \frac{\text{dluh statutárních měst v roce } t}{\text{dluh centrální vlády v roce } t} * 100 \tag{2}$$

$$= \frac{\text{dluh obcí v roce } t}{\text{dluh centrální vlády v roce } t} * 100 \tag{3}$$

Výpočet zhodnotí, jak moc se podílela statutární města a obce na celkové zadluženosti státu. Informace jsou získávány ze zpráv Ministerstva financí o Zadlužení územních rozpočtů, státním závěrečném účtu za rok 2018 a ze zpráv Ministerstva financí o struktuře a vývoji státního dluhu.

2) Zadlužení statutárních měst v přepočtu na 1 obyvatele

$$= \frac{\text{celkový dluh statutárních měst ČR v roce } t}{\text{počet obyvatel ČR v roce } t} \tag{4}$$

Výpočet zhodnotí vývoj zadluženosti v přepočtu na 1 obyvatele. Údaje o počtu obyvatel v jednotlivých letech byly získány ze stránek Českého statistického úřadu, data týkající se dluhu statutárních měst ČR ze zpráv Ministerstva financí ČR o Zadlužení územních rozpočtů a z informačního portálu Ministerstva financí MONITOR a Českého statistického úřadu.

Dále se zhodnotí, jaké zadlužení má jednotlivé statutární město ČR na 1 obyvatele v roce 2018 a 2019. To znamená, kolik Kč dluhu připadá na 1 obyvatele v jednotlivých

městech za daná období. Výpočet je proveden jako podíl hodnoty dluhu jednotlivých měst a počtu obyvatel jednotlivých měst.

3) Meziroční tempo růstu zadluženosti statutárních měst ČR

$$= \frac{\text{celkový dluh statutárních měst ČR v roce } t}{\text{celkový dluh statutárních měst ČR v roce } t - 1} \quad (5)$$

Meziroční tempo porovnává období mezi lety 1998-2018. Vzorec vypovídá o tom, jak moc dluh rostl mezi jednotlivými lety a jak vyrostl průměrně za posledních 20 let. Zdroje informací jsou zprávy Ministerstva financí ČR o Zadlužení územních rozpočtů a z informačního portálu Ministerstva financí MONITOR.

4) Průměrné tempo růstu dluhu

$$= \sqrt[\text{počet let } n]{\frac{\text{hodnota celkového dluhu statutárních měst ČR v posledním roce}}{\text{hodnota celkového dluhu statutárních měst ČR v prvním roce}}} \quad (6)$$

Tento vzorec slouží k vypočítání průměrného ročního tempa růstu zadluženosti statutárních měst ČR. Výsledek vychází z předchozího vzorečku ohledně meziročního tempa růstu zadluženosti statutárních měst. Informace jsou opět brány ze zpráv Ministerstva financí o Zadlužení územních rozpočtů a z informačního portálu Ministerstva financí MONITOR.

5) Procentuální podíl dluhu statutárních měst ČR na HDP v letech 2008-2018

$$= \frac{\text{dluh statutárních měst ČR v roce } t}{\text{HDP v roce } t} * 100 \quad (7)$$

Výpočet slouží ke zhodnocení vývoje podílu zadlužení statutárních měst na HDP od roku 2008. Výpočet by měl ukázat, jak moc ovlivňuje zadlužení statutárních měst hrubý domácí produkt v ČR

6) Procentuální podíl dluhu statutárních měst ČR na HDP v letech 2008-2018

$$= \frac{\text{veřejný dluh v roce } t}{\text{HDP v roce } t} * 100 \quad (8)$$

Výpočet slouží ke zhodnocení vývoje podílu veřejného dluhu na HDP od roku 2008. Výpočet by měl ukázat, jak moc ovlivňuje zadlužení státu hrubý domácí produkt v ČR a zároveň určit, zda se držíme pod zákonem stanovenou hranicí 55% podílu na HDP.

Všechna data jsou získávána ze zpráv Ministerstva financí ČR o Zadlužení územních rozpočtů a dat Českého statistického úřadu.

Ukazatele pro srovnání zadluženosti hlavního města Prahy

5) Vývoj zadluženosti statutárního města Praha

Vývoj bude porovnán v grafickém a tabulkovém znázornění. Vývoj by nám měl ukázat, jak velký dluh statutární město Praha má. Tento dluh bude porovnáván následujícími výpočty:

Zadlužení statutárního města Prahy v přepočtu na 1 obyvatele

$$= \frac{\text{dluh hlavního města Prahy v roce } t}{\text{počet obyvatel hl.města Prahy v roce } t} \quad (9)$$

Vzorec znázorňuje celkový dluh města přepočtený na jednoho obyvatele ve sledovaném období 2014-2019. Údaje jsou získány z rozpočtového výhledu statutárního města Prahy a z informačního systému Monitor.

Podíl na celkovém zadlužení statutárních měst

$$= \frac{\text{celkový dluh hlavního města Prahy v roce } t}{\text{celkový dluh statutárních měst v ČR v roce } t} * 100 \quad (10)$$

Výpočet nám ukáže, jak moc zadlužení Prahy ovlivňuje celkové zadlužení statutárních měst. Všechny údaje jsou získávány z informačního systému Monitor a zpráv Ministerstva financí o Zadlužení územních rozpočtů.

3) Porovnání celkových příjmů a výdajů statutárního města Prahy v letech 2014-2019 a zhodnocení hospodaření

Jako první znázorníme příjmy a výdaje statutárního města Prahy. Dále budeme zkoumat hospodaření statutárního města Praha. Klíčovým bodem jsou pro nás salda rozpočtů města. Z těchto sald zjistíme, jak město hospodařilo a jestli hospodařilo s deficitním či přebytkovým rozpočtem.

První zhodnotíme celkové saldo v jednotlivých letech a to jak ve schváleném, tak skutečném rozpočtu. Potom spočítáme běžné a kapitálové saldo rozpočtu, které nám napoví více o rozložení a povaze těchto příjmů a výdajů.

Saldo běžného rozpočtu v letech 2015-2019

$$= \text{běžné příjmy} - \text{běžné výdaje} \quad (11)$$

Výsledkem je rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji státního rozpočtu. Mezi běžné příjmy patří daňové příjmy, nedaňové příjmy a běžné dotace.

Běžné příjmy a výdaje spočítáme dle následujících vzorců:

Běžné příjmy

$$= \text{daňové příjmy (tř. 1)} + \text{nedaňové příjmy (tř. 2)} \\ + \text{běžné dotace (pol. 41xx)} - \text{konsolidace příjmů} \quad (12)$$

Běžné výdaje

$$= \text{běžné výdaje (tř. 5)} - \text{konsolidace příjmů} \quad (13)$$

Saldo kapitálového rozpočtu v letech 2015-2019

$$= \text{kapitálové příjmy} - \text{kapitálové výdaje} \quad (14)$$

Z výsledků salda kapitálového rozpočtu zjistíme, jak moc statutární města shromáždí finanční prostředky k realizaci dlouhodobých finančně náročných projektů. Mezi kapitálové příjmy můžeme zařadit prodej majetku a kapitálové výdaje určují množství finančních prostředků obsažené v investicích.

Kapitálové příjmy a výdaje spočítáme dle následujících vzorců:

Kapitálové příjmy

$$= \text{kapitálové příjmy (tř. 3)} + \text{kapitálové dotace (pol. 42xx)} \quad (15)$$

Kapitálové výdaje

$$= \text{kapitálové výdaje (tř. 6)} \quad (16)$$

Celkové saldo v letech 2015-2019

$$= \text{saldo běžného rozpočtu} + \text{saldo kapitálového rozpočtu} \quad (17)$$

Do celkových příjmů zahrnuje běžné příjmy, kapitálové příjmy a běžné přijaté dotace (42xx). Celkové výdaje jsou tvořeny běžnými a kapitálovými výdaji.

Všechna data jsou čerpána z informačního portálu Ministerstva financí MONITOR a rozpočtů hlavního města Prahy v letech 2015-2019.

4) Financování

Bude zkoumán podrobný rozpis třídy 8 – financování. Zde bude popsáno, jak město za poslední roky hospodařilo a jaké prostředky k financování přijalo.

Položky:

- **8113** představují krátkodobé půjčené prostředky a **8114** jejich uhrazení.
- **8123** představují dlouhodobé půjčené prostředky a **8124** zaznamenává splátky těchto dlouhodobých půjčených prostředků
- **8115** zobrazuje změnu stavu krátkodobých prostředků na bankovních účtech. Patří sem také rezervy z minulých let.
- **8117** a **8127** reprezentují příjmy z prodeje cenných papírů a **8118** spolu s **8228** zobrazují jejich protiklady, tedy výdaje spojené s prodejem cenných papírů.
- **8901** představují prostředky, které nemají charakter příjmů a výdajů vládního sektoru. Jsou to většinou příjmy z podnikatelské činnosti města.

Údaje jsou získány z rozpočtového výhledu statutárního města Prahy a z informačního systému Ministerstva financí Monitor.

5) Zadlužení statutárního města Prahy z pohledu vybraných poměrových ukazatelů

Pomocí celkové likvidity, dluhové služby a podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům zjistíme, zdali Praha dodržuje všechny státem stanovené limity a také, jestli je schopna splácet své závazky a její hospodaření nesměruje k většímu zadlužování.

Dále bude ještě zhodnoceno pravidlo o rozpočtové odpovědnosti dle **zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti** a to dodržování hranice 60%.

Informace jsou opět získány z rozpočtového výhledu statutárního města Prahy a z informačního systému Monitor.

Ukazatele pro srovnání zadluženosti vybraných statutárních měst

Je míra zadluženosti obdobná ve všech statutárních městech? Jsou statutární města, kde míra zadluženosti ohrožuje jejich likviditu, resp. solventnost? Lze u některých měst očekávat aktivaci tzv. „dluhové brzdy“ podle paragrafu 18 zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti?

Část hodnotí a srovnává jejich zadluženost hlavně z hlediska plnění legislativních pravidel zadluženosti na základě poměrových ukazatelů, kterými jsou – ukazatel platební schopnosti, dluhová služba a celková likvidita. Nakonec bude srovnáno dodržování pravidla rozpočtové odpovědnosti.

Ukazatele pro srovnání dle schopnosti splácet dluh

6) Ukazatel celkové likvidity

Tento ukazatel vyjadřuje podíl oběžných aktiv a krátkodobých závazků. Je také jedním z ukazatelů Monitoringu územních samosprávných celků.

Celková likvidita

$$= \frac{\text{oběžná aktiva celkem v roce } t}{\text{krátkodobé závazky celkem v roce } t} \quad (18)$$

Pokud hodnota ukazatele bude menší než 1, znamená to, že obec není schopna dostát svým krátkodobým závazkům a dostává se tak do platební neschopnosti.

7) Ukazatel dluhové služby

Tento ukazatel vyjadřuje, jaký podíl běžných příjmů musí obec použít ke splácení svých dluhů a kolik prostředků obci zůstane na úhradu provozu obce po odečtení příjmů použitých ke splácení dluhů. Výpočet byl již stanoven v literární rešerši.

Jako kritická je stanovena hranice 30%. Takový je hraniční podíl dluhové služby na vybraných běžných příjmech.

8) Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům

$$= \frac{\text{cizí zdroje celkem v roce } t}{\text{aktiva celkem v roce } t} \quad (19)$$

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům. vypovídá o míře zadlužení majetku obce neboli jaký podíl aktiv je financován z cizích zdrojů. Jeho hodnota by neměla být vyšší než 25 %.

Ukazatele pro srovnání dle pravidla o rozpočtové odpovědnosti

9) Překročení hranice 55% podílu veřejného dluhu na HDP

Grafické znázornění hranice 55% podílu na HDP, výpočet byl již proveden v předchozích krocích.

10) Fiskální pravidlo, překročení 60% dluhu

$$= \frac{\text{celkový dluh v roce } t}{\text{Ø příjmů za 4 poslední roky}} \quad (20)$$

Toto pravidlo je používáno Ministerstvem financí, k již zmíněnému Monitoringu. Maximální přijatelná hranice je zde 60 %. Vyjadřuje podíl dluhu k průměru příjmů za poslední 4 roky.

Údaje jsou získávány z informačního systému Ministerstva financí Monitor a ze zpráv Ministerstva financí o Zadluženosti územních rozpočtů.

4 ŘEŠENÍ S VÝSLEDKY

4.1 Výpočet ukazatelů pro hodnocení stavu, vývoje a dynamiky dluhu

V **tabulce č. 4** je znázorněn vývoj zadluženosti, kdy celkový dluh je rozdělen mezi obce a statutární města. Jak můžeme vidět, dluh statutárních měst ve sledovaném období nepřevýšil dluh obcí. Od roku 2013 můžeme vidět klesání dluhu jak obcí, tak statutárních měst, což může být způsobeno zavedením státních regulací dluhu. Největší dluh statutárních měst dosahoval v letech 2005 a to hodnoty **48,4 mld. Kč** a v roce 2013 a to **49,2 mld. Kč**.

Tabulka 4 Dluh obcí a statutárních měst v letech 1997-2018 (v mld. Kč)

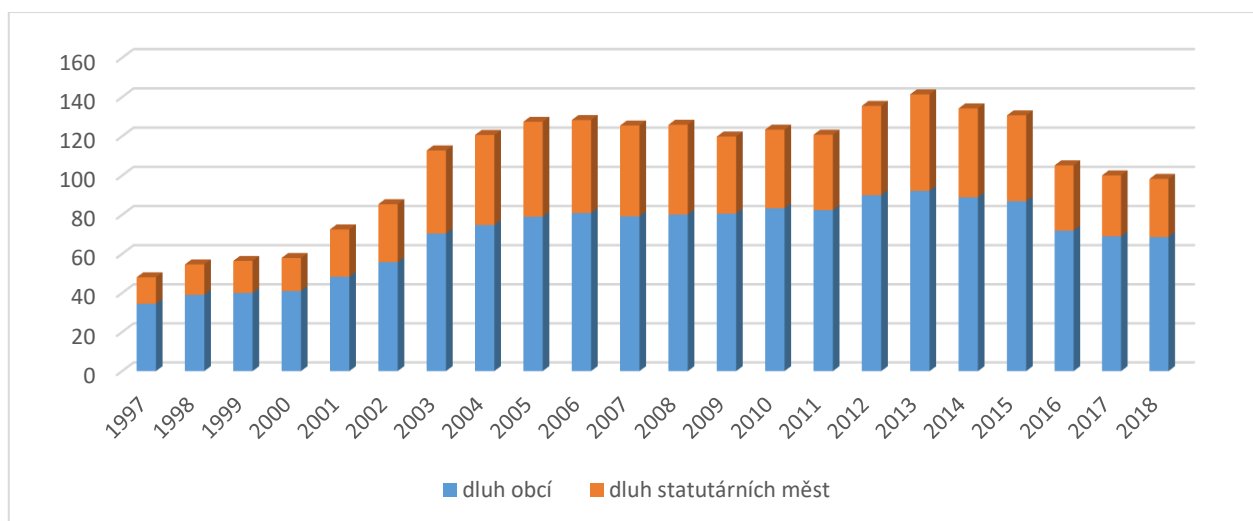
Rok	Dluh obcí	Dluh statutárních měst	Rok	Dluh obcí	Dluh statutárních měst
1997	34,4	13,6	2008	80,1	45,8
1998	39	15,6	2009	80,6	39,3
1999	40	16,4	2010	83,3	40,1
2000	41	16,9	2011	82,4	38,4
2001	48,3	24,2	2012	90	45,5
2002	55,8	29,6	2013	92,2	49,2
2003	70,4	42,4	2014	88,9	45,3
2004	74,8	45,9	2015	86,9	43,8
2005	79	48,4	2016	71,9	33,3
2006	80,9	47,4	2017	69	31,1
2007	79,2	46,3	2018	68,6	29,7

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstvo financí ČR, 2018c

Uvedené hodnoty v tabulce č. 4 jsou pro lepší znázornění uvedeny v **grafu č. 1**. Z grafu vyplývá, stejně, jako z tabulky, že zadluženost statutárních měst v porovnání se zadlužeností obcí zatím tuto zadluženost nepřevyšuje, ale jejich dluh tvoří velkou část.

V grafu můžeme vyzorovat, že od roku 1997 zadluženost statutárních měst do roku 2005 rapidně rostla, potom se tento růst výrazně zpomalil a od roku 2015 dochází k postupnému snižování dluhu.

Graf 1 Vývoj zadluženosti statutárních měst a obcí na celkové zadluženosti v letech 1997-2018 v ČR (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů ze zpráv Ministerstva financí o Zadluženosti územních rozpočtů, Ministerstvo financí ČR, 2018c

11) Podíl dluhu obcí a statutárních měst na veřejném dluhu

U tabulky č. 5 si můžeme všimnout, že celkový dluh statutárních měst se na celkovém dluhu ČR podílí méně než 5%, v roce 2018 byl tento podíl 1,83%, což je pokles o 2,75% oproti roku 2008. Můžeme vidět klesající trend. Tento pokles je způsoben nejenom klesajícím zadlužením statutárních měst, ale i mírným tempem růstu zadluženosti centrální vlády.

Dluh obcí taktéž zaznamenal již od roku 2013 klesající trend a to jak v jejich zadluženosti, tak i v podílu na dluhu centrální vlády. Obce si drží podíl na dluhu centrální vlády pod 10%.

Tabulka 5 Podíl dluhu obcí a statutárních měst na veřejném dluhu za období 2008-2018 v mld. Kč

Rok	Dluh obcí	Dluh statutárních měst	Dluh centrální vlády	Podíl dluhu stat. měst na veřejném dluhu (v %)	Podíl dluhu obcí na veřejném dluhu (v %)
2008	80,1	45,8	999,8	4,58	8,01
2009	80,6	39,3	1178,2	3,34	6,84
2010	83,3	40,1	1344,1	2,98	6,20
2011	82,4	38,4	1499,4	2,56	5,50
2012	90	45,5	1667,6	2,73	5,40
2013	92,2	49,2	1683,3	2,92	5,48
2014	88,9	45,3	1663,7	2,72	5,34
2015	86,9	43,8	1673	2,62	5,19

Pokračování Tabulky 5 z předcházející stránky					
2016	71,9	33,3	1613,4	2,06	4,46
2017	69	31,1	1624,7	1,91	4,25
2018	68,6	29,7	1622	1,83	4,23

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů ze zpráv Ministerstva financí 2017

12) Zadlužení statutárních měst v přepočtu na jednoho obyvatele

Celkové zadlužení statutárních měst ČR v přepočtu na 1 obyvatele v letech 2008–2018. Z tabulky č. 6 plyne, že v roce 2013 dosahoval dluh statutárních měst a dluh na 1 obyvatele nejvyšší hodnoty. Dluh obcí činil 49,2 mld. Kč a dluh v přepočtu na 1 obyvatele 4680,365 Kč. Od tohoto roku začaly hodnoty klesat, v roce 2018 byl dluh nejnižší a dosahoval hodnoty 29,7 mld. Kč.

Tabulka 6 Celkový dluh statutárních měst v přepočtu na 1 obyvatele

Období	Dluh statutárních měst v mld. Kč	Počet obyvatel ČR v mil.	Dluh na 1 obyvatele v Kč
2008	45,8	10,468	4375,239
2009	39,3	10,507	3740,364
2010	40,1	10,533	3807,083
2011	38,4	10,505	3655,402
2012	45,5	10,516	4326,740
2013	49,2	10,512	4680,365
2014	45,3	10,538	4298,728
2015	43,8	10,554	4150,085
2016	33,3	10,579	3147,746
2017	31,1	10,61	2931,197
2018	29,7	10,65	2788,732

Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstva financí, 2017; Ministerstvo financí, 2020a; Český statistický úřad

13) Hodnota zadlužení jednotlivých statutárních měst v přepočtu na jednoho obyvatele

Z tabulky č. 7 jasně vyplývá, že největší podíl na zadluženosti statutárních měst tvoří v letech 2018 a 2019 statutární město Olomouc, hned po něm následuje Liberec a hlavní město Praha. Naopak s nulovým dluhem v roce 2018 a 2019 hospodařila statutární města Teplice, Karviná a Prostějov.

Tabulka 7 Dluh jednotlivých statutárních měst přepočtený na 1 obyvatele

Statutární města	Počet obyvatel v roce 2018	Počet obyvatel v roce 2019	Dluh na 1 obyvatele v roce 2018 (Kč)	Dluh na 1 obyvatele v roce 2019 (Kč)
Praha	1294513	1 308 632	15713,70	15224,21
Brno	599430	603051	10472,23	9514,41
Plzeň	331044	333881	10275,39	9333,42
Ostrava	322419	321273	7322,39	6719,56
Liberec	103979	174811	16949,19	15319,07
Olomouc	234344	234939	18553,23	17178,30
Opava	101168	101006	5400,41	4239,03
České Budějovice	193337	94014	5423,59	5708,56
Karlovy Vary	87280	115014	4153,27	3352,08
Ústí nad Labem	119498	119407	10325,71	9237,64
Hradec Králové	163520	163671	6236,63	5747,16
Pardubice	129076	173329	3269,88	3587,96
Zlín	191661	191711	5009,47	4821,42
Havířov	87576	87096	4789,45	3361,06
Jihlava	112930	113153	1773,87	1703,18
Kladno	124013	69054	6493,07	7667,51
Most	66644	74835	1741,30	1196,98
Teplice	49563	106068	0,00	0,00
Karviná	249377	64316	0,00	0,00
Mladá Boleslav	44167	129136	8956,55	10260,60
Frýdek-Místek	213686	214187	710,05	2028,45
Přerov	81069	80617	4898,96	4324,20
Chomutov	124347	124751	4199,26	3185,37
Děčín	49226	77031	273,84	1269,32
Jablonec n. Nisou	55891	45802	4369,58	3456,90
Prostějov	97925	108587	0,00	0,00
Třinec	54560	54542	2030,76	3159,66

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR a českého statistického úřadu

14) Meziroční a průměrné tempo růstu zadluženosti statutárních měst ČR

Největší meziroční tempo růstu zadluženosti nastalo mezi lety 2000 a 2001 a to byl nárůst dluhu o 0,22%. Od roku 2005 si lze v tabulce všimnout, že začal každoročně postupně klesat. Průměrné tempo růstu se v letech 1998-2018 pohybovalo na hodnotě **0,0042%**. Od roku 2004 potom meziročně začal dluh klesat.

Tabulka 8 Meziroční tempo růstu dluhu statutárních měst

Období	Dluh v mld. Kč	Meziroční tempo růstu dluhu statutárních měst v %
1998	40	+0,01
1999	41	+0,03
2000	41,2	+0,00
2001	50,1	+0,22
2002	53	+0,06
2003	60,2	+0,14
2004	61,4	+0,02
2005	61,3	0,00
2006	58,6	-0,04
2007	58,5	0,00
2008	57,2	-0,02
2009	48,8	-0,15
2010	48,1	-0,01
2011	46,6	-0,03
2012	50,6	+0,09
2013	53,4	+0,06
2014	51	-0,04
2015	50,4	-0,01
2016	46,3	-0,08
2017	45,1	-0,03
2018	43,3	-0,04

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů ze zpráv Ministerstva financí o Zadluženosti územních rozpočtů, Ministerstvo financí, 2018c

15) Podíl dluhu statutárních měst a veřejného dluhu na HDP

Od roku 2008 nepřekročil podíl zadluženosti statutárních měst na HDP 2%. Z tabulky je patrné, že od roku 2015 dochází k postupnému snižování tohoto podílu a jeho udržení pod hranicí 1%. Nejvyšší podíl dluhu statutárních měst na HDP byl vykázán v roce 2013 a to hodnota **1,20%**.

Ve srovnání s veřejným dluhem a jeho podílem na HDP, můžeme sledovat, že od roku 2012 dochází také k jeho snižování, nejvyšší podíl veřejného dluhu na HDP byl vykázán v roce 2012 a to **41,20%**. Nejmenší hodnoty naopak dosahoval v roce 2008 a to **24,9%**.

Tabulka 9 Podíl dluhu statutárních měst a veřejného dluhu na HDP v ČR v %

Rok	Dluh stat. měst v mld. Kč	Veřejný dluh v mld. Kč.	HDP v daném roce v mld. Kč	Podíl dluhu statutárních měst na HDP	Podíl veřejného dluhu na HDP
2008	45,8	999,8	4015	1,14	24,9
2009	39,3	1 178,2	3922	1,00	30,04
2010	40,1	1 344,1	3954	1,01	33,99
2011	38,4	1 499,4	4022	0,95	37,28
2012	45,5	1 667,6	4048	1,12	41,20
2013	49,2	1 683,3	4098	1,20	41,08
2014	45,3	1 663,7	4314	1,05	38,57
2015	43,8	1 673,0	4596	0,95	36,40
2016	33,3	1 613,4	4768	0,70	33,84
2017	31,1	1 624,7	5045	0,62	32,20
2018	29,7	1 622,0	5296	0,56	30,63

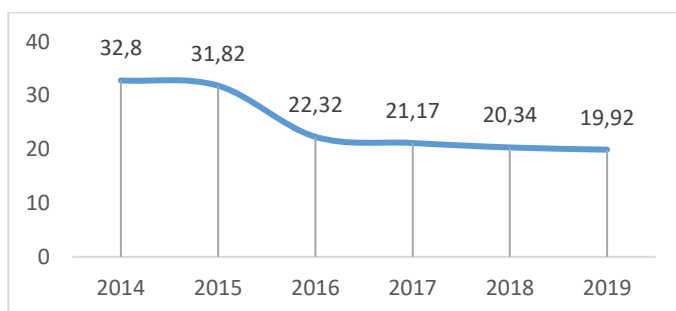
Zdroj: vlastní zpracování, Ministerstva financí, 2019; Ministerstvo financí, 2020b; Ministerstvo financí, 2020b

4.2 Výpočet ukazatelů pro srovnání zadluženosti hlavního města Prahy

16) Vývoj zadluženosti hlavního města Prahy

Graf č. 2 popisuje, jak se vyvíjel dluh hlavního města Prahy v letech 2014 – 2019. V posledních pěti letech si můžeme všimnout, že zadlužení každým rokem klesá. Tento pokles dluhů je způsoben úsporami města a splácením dlouhodobě půjčených přijatých prostředků.

Graf 2 Vývoj zadluženosti hl. města Prahy v mld. Kč během let 2014-2019.

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

17) Podíl Prahy na celkové zadluženosti statutárních měst

Tabulka č. 10 uvádí, jak moc zadluženost Prahy ovlivňuje celkovou zadluženost statutárních měst. Z uvedených výsledků vyplývá, že zadluženost Prahy ovlivňuje celkovou zadluženost statutárních měst více než 60%. Nejvyšší hodnoty dosahovala v roce 2015 a to **72,63%**. Dále se proto v řešení budeme zabývat hospodařením města Prahy, abychom zjistili, jak moc se tento dluh může zvětšovat.

Tabulka 10 Podíl Prahy na celkové zadluženosti statutárních měst v %

Rok	Dluh statutárních měst v mld. Kč	Dluh Prahy v mld. Kč	Podíl Prahy na celkové zadluženosti v %
2010	40,1	26,57	66,26
2011	38,4	25,96	67,60
2012	45,5	30,56	67,16
2013	49,2	33,5	68,09
2014	45,3	32,8	72,41
2015	43,8	31,81	72,63
2016	33,3	22,32	67,03
2017	31,1	21,17	68,07
2018	29,7	20,34	68,48

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR a zpráv Ministerstva financí o Zadluženosti územních rozpočtů

18) Zadlužení statutárního města Prahy v přepočtu na 1 obyvatele

Pro lepší názornost je dluh znázorněn v přepočtu na jednoho obyvatele. Zde je také, stejně jako v předchozím grafu, vidět klesající trend.

Tabulka 11 Zadlužení hl. města Prahy v přepočtu na 1 obyvatele (v Kč)

Rok	Dluh v Kč	Počet obyvatel v mil.	Dluh na 1 obyvatele v Kč
2014	32802494	1243201	26,386
2015	31817695	1259079	25,271
2016	22318377	1267449	17,609
2017	21169331	1280508	16,532
2018	20341593	1294513	15,714
2019	19922883	1308632	15,224

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR a ČSÚ

19) Porovnání celkových příjmů a výdajů statutárního města Prahy v letech 20014-2019 a zhodnocení hospodaření

Tabulky níže ukazují přehled příjmů, výdajů a sald za sledované období 2014-2019. Z tabulek je zajímavé vyčíst, že ve schváleném rozpočtu na daný rok vycházel vždy rozpočet deficitní. Při srovnání výsledků se skutečným saldem rozpočtu dosáhlo město během sledovaného období vždy přebytku. Musíme však dbát na zřetel, že během plánování rozpočtu stanovit přesné výdaje a příjmy, které se mohou v průběhu roku objevit, je velmi obtížné.

Tabulka 12 Saldo schváleného rozpočtu hl. města Prahy v mil. Kč

Rok	Příjmy	Výdaje	Salda schváleného rozpočtu
2014	47842453	62635342	-14792888
2015	46646587	65061535	-16402019
2016	50086983	66997355	-16910372
2017	54153313	74432211	-20278898
2018	60187416	80722247	-20534831
2019	65175958	86762859	-21586901

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

Tabulka 13 Saldo skutečného rozpočtu hl. města Prahy v mil. Kč

Rok	Příjmy	Výdaje	Salda skutečného rozpočtu
2014	69981777	68055061	1926716
2015	70782897	58341556	12441341
2016	74242565	61959970	12282595
2017	77763182	70310190	7452992
2018	88642648	81981858	6660790
2019	95351712	80684954	14666758

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

Z následující tabulky č.14, která zobrazuje saldo běžného skutečného rozpočtu, nám toto saldo každý rok vychází jako kladné. Což znamená, že běžné výdaje nepřevýšili běžné příjmy. V tomto případě tedy můžeme hospodaření Prahy označovat za přijatelné a správné.

Tabulka 14 Saldo běžného rozpočtu v mld. Kč

Rok	Běžné příjmy	Běžné výdaje	Běžné saldo
2015	70,78	48,24	22,54
2016	74,24	51,14	23,1
2017	77,76	57,87	19,89
2018	88,64	64,56	24,08
2019	95,35	67,56	27,79

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

Stejně jako v předchozí tabulce, i saldo skutečného kapitálového rozpočtu vychází s kladnými hodnotami. V tomto případě nám hodnoty každoročně nestoupají, ale výsledné saldo nám ukazuje, jak moc Praha shromažďuje své finanční prostředky k financování dlouhodobých finančně náročných projektů. Takže čím vyšší hodnota, tím lepší. Nejvyšší hodnoty zatím dosahovalo v roce 2016 a to 38,51 mld. Kč.

Tabulka 15 Saldo kapitálového rozpočtu v mld. Kč

Rok	Kapitálové příjmy	Kapitálové výdaje	Kapitálové saldo
2015	36,75	10,1	26,65
2016	49,33	10,82	38,51
2017	38,96	12,44	26,52
2018	44,82	17,42	27,4
2019	36,37	13,13	23,24

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR a rozpočtů hl. města Prahy

20) Financování

Další tabulka navazuje třídou 8 – financováním. Touto třídou se buď financuje deficit rozpočtu nebo z něj můžeme vyčíst, na jaký účel byl přebytek použit. Jak můžeme z tabulky vyčíst, tak v roce 2016 a 2017 si město půjčilo dlouhodobé finanční prostředky – což se odrazilo na účtu 8123. Tyto prostředky ale potom z účtu 8124 byly každoročně znovu spláceny. Z účtů 8117 vidíme, že každoročně město prodávalo a emitovalo cenné papíry a z protiúčtu 8118 potom vidíme, jak moc byly vynaloženy výdaje spojené s těmito činnostmi. To samé na položce 8227 a protiúčtu 8228.

Každoročně se město potýkalo s deficitem. Tento deficit se snažilo hradit z položky 8901, z podnikatelské činnosti a zároveň můžeme vidět z položky 8115, že se

město snažilo každoročně spořit peněžní prostředky na bankovních účtech, tvořit rezervy do dalších období, aby splatilo dlouhodobě přijaté finanční prostředky.

Tabulka 16 Skutečné financování hl. města Prahy v letech 2015-2019

Účet	Položka	2015	2016	2017	2018	2019
8113	Kr. přijaté půjčené prostředky (+)	0	0	0	0	0
8123	Dl. přijaté půjčené prostředky (+)	0	163,59 tis.	1,50 mil.		
8114	Uhrazené splátky kr. přijatých půjčených prostředků (-)	0	0	0	0	0
8115	Změna stavu kr. prostředků na bankovních účtech (+/-)	-88,07 mil.	-9,66 mld.	-9 mld.	-4,86 mld.	-11,92 mld.
8117	Aktivní krátkodobé operace řízení likvidity - příjmy (+)	28,11 mil.	29,88 mld.	24,14 mld.	22,47 mld.	26,60 mld.
8118	Aktivní krátkodobé operace řízení likvidity - výdaje (-)	-39,95 mld.	-23,08 mld.	-18,28 mld.	-22,10 mld.	-22,96 mld.
8227	Aktivní dlouhodobé operace řízení likvidit - příjmy	150,00 mil.	85,60 mil.	2,24 mld.	1,25 mld.	127,53 mil.
8228	Aktivní dlouhodobé operace řízení likvidit - výdaje	-301,50 tisíc	0	-5,56 mld.	-2,52 mld.	-5,60 mld.
8124	Uhrazené splátky dl. přijatých půjčených prostředků (-)	-831,97 mil.	-9,53 mld.	-969,10 mil.	-926,23 mil.	-925,41 mil.
8901	Operace z peněžních účtů organizace nemající charakter příjmů a výdajů vládního sektoru (+/-)	7,63 mil.	12,57 mil.	-2,68 mil.	8,53 mil.	3,22 mil.
Celkem financování		-12,44 mld.	-12,28 mld.	-7,45 mld.	-6,66 mld.	-14,67 mld.

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

21) Zadluženost statutárního města Praha z hlediska monitorujících ukazatelů

Z tabulky č. 17 vidíme, že celková likvidita každoročně stoupá a nikdy se nedostala pod kritickou hranici 1. Což je dobré znamení, znamená to, že se Praha nemůže dostat do platební neschopnosti a má dostatek likvidních prostředků na to, aby dostala svým závazkům.

Z dluhové služby můžeme vyčíst, že obci zůstává po odečtení dluhů ještě dostatečné množství prostředků ke krytí běžného provozu a běžných provozních výdajů obce. Nejvyšší hodnoty dosahovala v roce 2016, a to 13,56%, což, jak jsme zjistili z tabulky financování, bylo opět způsobeno vysokou splátkou půjčených prostředků. Kritická hranice 30% však nebyla překročena ani v jednom případě. Naopak se jí město udržovat co nejnižší.

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům v tomto případě opět každoročně klesá. Z tabulky tedy lze vyčíst, že se město snaží financovat svá aktiva hlavně z vlastních zdrojů. Opět ani jednou nebyla překročena kritická hranice 25%.

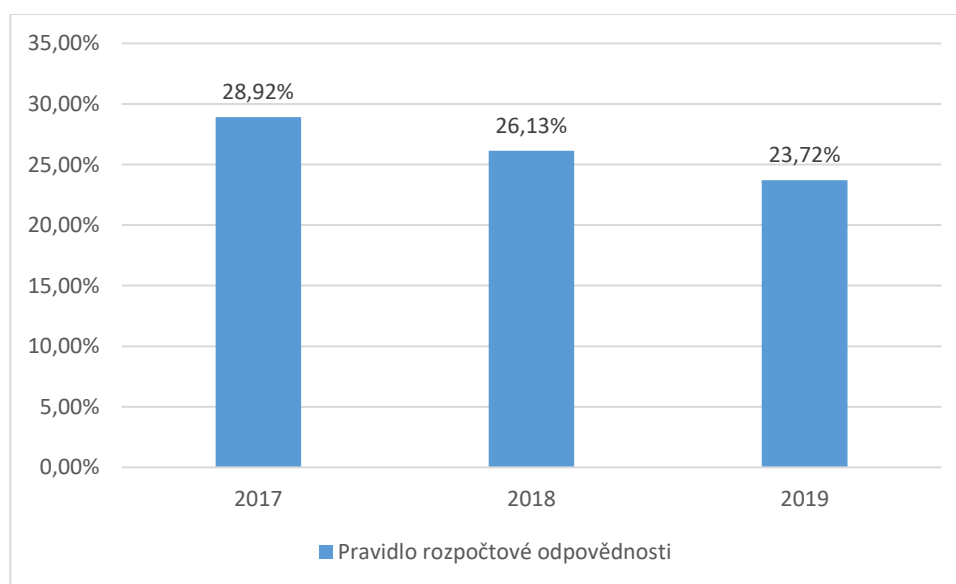
Tabulka 17 Srovnání dodržování pravidel zadluženosti

Rok	Celková likvidita	Dluhová služba v %	Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům v %
2015	3,49	1,95	9,97
2016	4,45	13,56	7,01
2017	6,98	1,81	6,08
2018	7,11	1,60	5,75
2019	8,4	1,59	5,34

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

V grafu č. 3 je znázorněno dodržování pravidla o rozpočtové odpovědnosti od začátku období, kdy byla tato povinnost uzákoněna. Můžeme sledovat postupný klesající trend a také jednoznačně určit, že pravidlo o rozpočtové odpovědnosti bylo dodrženo a hranice 60% procent nebyla překročena.

Graf 3 Vývoj pravidla o rozpočtové odpovědnosti v % v hlavním městě Praha

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

4.3 Výpočet ukazatelů pro srovnání zadluženosti vybraných statutárních měst

22) Vývoj zadluženosti statutárních měst Brno, Plzeň a Ostrava

Z uvedené tabulky č. 18 vyplývá, že dluh Brna již od roku 2010 neustále klesá. Naopak Plzeň se do roku 2015 dluh neustále zvyšoval, což mohlo být způsobeno investicemi do stavebních projektů. Dluh Ostravy se od roku 2014 také neustále snižuje, což je obrovský rozdíl oproti vysokému zadlužení v roce 2013 dosahujícímu až hodnoty **6,69 mld. Kč**. Co se týče nejvíce zadlužených měst Olomouce a Liberce, tak Liberec udržoval svou zadluženost nad 2 mld. Kč, až v roce 2018 se mu podařilo zadluženost dostat pod tuto hranici a postupně ji snižovat.

Olomouc a Liberec jsou považována za dlouhodobě nejzadluženější města. Olomouc se, jak bylo zmíněno v literární rešerši, dlouhodobě potýká s vysokou zadlužeností, která je způsobena velkými investičními projekty a Liberec, který se s vysokou zadlužeností potýká z důvodu velkých investičních projektů realizovaných v minulosti.

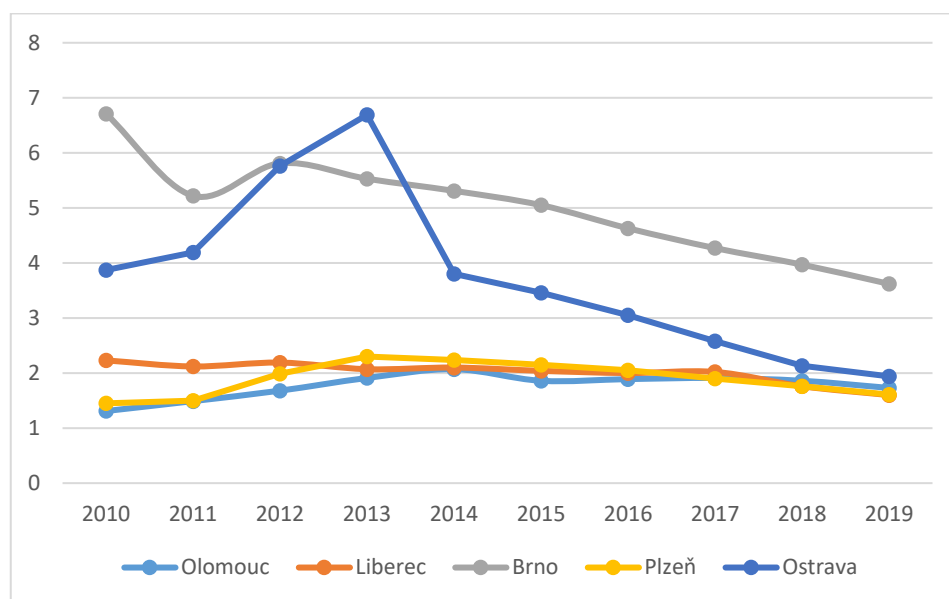
Tabulka 18 Dluh Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy v mld. Kč

Rok	Olomouc	Liberec	Brno	Plzeň	Ostrava
2010	1,31	2,23	6,71	1,45	3,87
2011	1,49	2,12	5,22	1,50	4,19
2012	1,68	2,19	5,81	1,99	5,76
2013	1,91	2,07	5,53	2,30	6,69
2014	2,07	2,10	5,31	2,24	3,80
2015	1,86	2,04	5,05	2,15	3,46
2016	1,89	2,00	4,63	2,05	3,05
2017	1,91	2,02	4,27	1,90	2,58
2018	1,86	1,76	3,97	1,76	2,13
2019	1,73	1,60	3,62	1,61	1,94

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

Uvedená tabulka je i níže graficky znázorněna pro lepší přehlednost. Z grafu č. 4 lze vidět, jak se Brno každoročně snaží dluh snižovat, stejně tak i Ostrava, která od vysokého zadlužení v roce 2013 také dluh postupně snižuje. Ostatní města snižují dluh mnohem pomaleji a výkyvy mezi jednotlivými roky jsou nízké.

Graf 4 Vývoj zadluženosti Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

4.3.1 Srovnání dle schopnosti splácení dluhu

Ukazatel celkové likvidity

Tabulka č. 19 vykazuje, že jediný případ, kdy město kleslo se svou celkovou likviditou pod hodnotu 1 bylo v roce 2012 u města Liberce. Kritická hodnota 0,89 znamenalo, že město nemělo dostatek oběžných aktiv na pokrytí svých krátkodobých závazků. Jak je dále v tabulce vidět, Liberec se se svou celkovou likviditou drží již nad limitní hodnotou 1, ale oproti ostatním městům je tato hodnota pořád relativně nízká. Naopak nejlepší hodnoty dosáhlo Brno v roce 2017 s hodnotou celkové likvidity 4,72.

Tabulka 19 Celková likvidita Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy

Rok	Olomouc	Liberec	Brno	Plzeň	Ostrava
2010	2,31	2,03	3,41	1,56	2,49
2011	2,14	1,26	2,82	1,62	2,95
2012	1,47	0,89	2,40	2,20	2,77
2013	1,74	1,11	2,67	2,18	2,32
2014	2,76	1,20	2,70	2,14	2,18
2015	2,77	1,43	2,47	1,89	2,3
2016	3,11	1,67	4,08	2,46	2,93
2017	3,06	1,83	4,72	3,05	2,11
2018	3,19	1,81	3,65	1,82	1,74
2019	2,49	1,69	3,63	2,80	1,92

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

Ukazatel dluhové služby

Z tabulky č. 20 vyplývá, že podíl běžných příjmů, který je použit ke splácení dluhů města má klesající tendence ve všech městech, kromě statutárního města Olomouce. V Olomouci došlo k překročení limitní hranice 30% během zkoumaných 9let 5x a to v letech 2013, 2014, 2015, 2018 a 2019. Toto překročení mohlo být způsobeno právě dlouho plánovaným projektem přestavení tramvajové tratě, které bylo zahájeno v roce 2012. Tuto hranici překročilo v roce 2010, 2013, 2014 a 2015 také statutární město Liberec, kdy v roce 2010 muselo financovat výstavbu sportovišť a konání lyžařského šampionátu.

Hranice 30% byla překročena také ve statutárním městě Ostrava a to v roce 2014. Překročení této hranice bylo způsobeno umorěním dluhopisů z července 2014. Dalším rokem se ale již opět podařilo se dostat pod stanovenou hranici. Dluhová služba má v současné době ve statutárních městech klesající tendence kromě statutárního města Olomouc, který se stále drží nad stanovenou hranicí. Města za toto nedodržení nebyla v současné době nijak státem sankciována, jelikož účinnost dluhové služby trvala pouze roku 2009.

Tabulka 20 Dluhová služba Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy v %

Rok	Olomouc	Liberec	Brno	Plzeň	Ostrava
2010	8,44	74,93	12,23	6,73	3,28
2011	7,34	14,02	16,20	5,67	1,88
2012	12,05	19,75	3,25	2,39	2,64
2013	40,06	34,47	2,95	2,63	7,05
2014	38,46	46,09	2,42	2,21	42,76
2015	34,72	65,68	2,62	2,55	10,49
2016	8,83	7,27	2,96	2,69	7,62
2017	10,27	5,17	2,81	3,03	9,70
2018	40,41	20,80	2,61	3,06	6,24
2019	38,61	8,65	2,56	2,36	3,00

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům

Z tabulky 21 můžeme určit, že se ve sledovaném období podrželo udržet ve všech městech hranici pod 25%. V roce 2011 dosahoval Liberec nejvyšší hodnoty a to **22,64%**, což bylo způsobeno zvyšující se hodnotou cizích zdrojů. Aktiva Liberce tedy byla z 22,64% financována z cizích zdrojů. Naopak nejnižších hodnot dosahovala Ostrava

v roce 2016 a to hodnoty **6,78%** a v minulém roce Brno a to s hodnotou **6,85%**. Což znamená, že se města snaží splácet své závazky převážně ze svých vlastních zdrojů.

Tabulka 21 Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy vyjádřen v %

Rok	Olomouc	Liberec	Brno	Plzeň	Ostrava
2010	14,56	20,73	9,85	7,83	2,49
2011	13,07	22,64	12,16	10,80	11,48
2012	12,70	20,31	10,98	8,06	11,86
2013	14,03	19,32	10,86	8,82	13,64
2014	14,66	17,73	10,54	8,13	9,70
2015	13,22	17,00	10,17	7,57	8,37
2016	11,92	17,48	8,38	7,30	6,78
2017	13,00	20,27	7,08	7,22	8,22
2018	12,98	19,39	7,27	8,94	8,29
2019	12,51	18,24	6,85	7,19	7,77

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

V celkovém zhodnocení poměrových ukazatelů dopadlo Brno, Plzeň a Ostrava vždy dobře. Drží ukazatele pod stanovenou kritickou hranicí a snaží se jejich hodnoty neustále zmenšovat. Může to tedy vypovídat o finanční stabilitě a „finančním zdraví“ těchto měst.

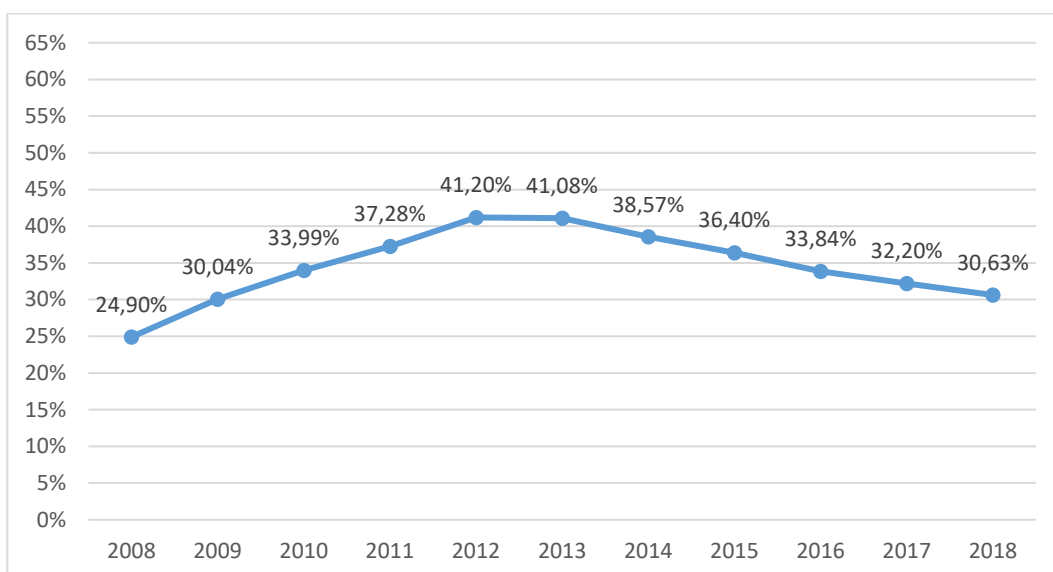
4.3.2 Srovnání dle pravidel o rozpočtové odpovědnosti

A) Překročení hranice 55% podílu veřejného dluhu na HDP

- dluhová brzda (§ 14)

Během sledovaného období 2008 a 2018 můžeme z grafu č. 5 vyčíst, že hranice 55% podílu veřejného dluhu na HDP nebyla v žádném z období překročena. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2013 a to 41,08, od té doby tato hodnota každoročně klesá a nedošlo tedy k aktivaci dluhové služby.

Graf 5 Podíl veřejného dluhu na HDP v letech 2008-2018

Zdroj: vlastní zpracování z údajů Ministerstva financí (Ministerstvo financí, 2020b; Ministerstvo financí, 2020c)

B) Fiskální pravidlo, překročení 60% dluhu

Z tabulky č. 22 také jednoznačně vychází, že podíl dluhu k průměru příjmů za poslední 4 roky s každým rokem od zavedení pravidla o rozpočtové odpovědnosti klesá u všech statutárních měst. Velká města jako Brno, Plzeň a Ostrava nikdy stanovenou limitní hranici 60% nepřekročili, zatímco velmi zadlužená města Olomouc a Liberec i přes zavedení pravidla o rozpočtové odpovědnosti hranici 60% překračuje. V roce 2017 tak tato města byla nucena snižovat tento dluh alespoň o 5 % z rozdílu mezi aktuální výší dluhu a 60 % průměru jejich příjmů za poslední 4 roky. Toho si můžeme všimnout i v tabulce, kde se zadluženost Olomouce a Liberce od roku 2017 snižuje.

Tabulka 22 Pravidlo rozpočtové odpovědnosti Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy v %

Rok	Olomouc	Liberec	Brno	Plzeň	Ostrava
2017	86,68	93,77	33,21	31,44	25,66
2018	80,13	77,59	30,41	28,36	21,30
2019	70,69	65,79	25,81	23,71	18,21

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z informačního systému MONITOR

Pokud bychom měli zhodnotit rizika, tak Liberec a Olomouc jsou považovány za velmi rizikové oblasti vzhledem k vysokým hodnotám dluhové brzdy v posledních letech a vysokém překročení pravidla o rozpočtové odpovědnosti u statutárního města Olomouc. Pro tato města je doporučováno tuto hranici snižovat, protože mohou mít díky těmto

ukazatelům být považováni za rizikového klienta a mohou mít tak problém získat úvěr od bank a případné dotace od Evropské unie.

Přesto, že Brno, Plzeň a Ostrava hospodaří efektivně, je i nadále důležité, aby stát tuto zadluženost monitoroval.

5 ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vývoj a stav zadluženosti statutárních měst v České republice a rizik z něj vyplývajících.

Práce zhodnotila vývoj veřejného dluhu, jeho podíl na HDP klesá a v roce 2018 dosahoval hodnoty 30,63%. Česká republika tak dodržela Maastrichtské kritérium, kdy stát nesmí přesáhnout hranici 60% podílu veřejného dluhu k HDP.

Dále se zabývala dluhem statutárních měst. Dluh statutárních měst, stejně jako dluh obcí v posledních letech klesá, a to již od roku 2016. Tento klesající trend dokazuje i přepočítání dluhu na jednoho obyvatele, kde hodnota začala klesat již od roku 2013 a při sledování průměrného tempa růstu jsme se v posledních letech i do záporných hodnot, tudíž opět k postupnému klesání zadluženosti.

Při srovnávání podílu zadluženosti statutárních měst na celkovém veřejném dluhu, jsme zjistili, že tento podíl je téměř zanedbatelný, v roce 2018 tento podíl tvořil 1,83%, v porovnání s obcemi, kde byl 4,23%.

Práce se zabývala srovnáním dluhu vybraných statutárních měst. Při odpovědi na výzkumnou otázku, zdali je zadluženost statutárních měst obdobná ve všech městech, bylo zjištěno, že se tato zadluženost liší. Nejvíce zadlužená města se projevila - Praha, Liberec a Olomouc. Při přepočtu dluhu na jednoho obyvatele měla Praha v roce 2019 dluh na jednoho obyvatele 15224,21 Kč, Liberec 15319,07 Kč a Olomouc 17178,30 Kč. Naopak s nulovým dluhem již několik let po sobě hospodaří města Prostějov a Teplice. Z literární rešerše bylo známo, že Liberec a Olomouc, společně s Prahou se zadlužili na základně velkých projektů investovaných zejména do městské infrastruktury.

Při srovnávání zadluženosti Prahy, která tvoří i samostatný kraj, bylo zjištěno, že Praha dodržuje stanovená legislativní pravidla a svou zadluženost se snaží každoročně snižovat. Tento klesající trend byl zaznamenán v posledních letech ve všech zkoumaných městech. Celkově můžeme posoudit, že statutární město Praha je zadlužené, ale snaží se dodržovat všechny stanovené hranice a hospodařit se svými prostředky tak, aby bylo vždy schopné dostát svým závazkům.

Překvapivé výsledky nastaly až při srovnání zadluženosti vybraných statutárních měst s pravidly rozpočtové odpovědnosti. U některých měst došlo při srovnání zadluženosti se státem stanovenými zákony k nedodržení těchto pravidel a k ohrožení jejich solventnosti. Došlo u nich tedy k aktivaci dluhové brzdy dle paragrafu 18 zákona o

pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Nastalo tak od zavedení tohoto pravidla v roce 2017, 2018 a 2019 u statutárních měst Olomouc a Liberec. Města překročila stanovenou 60% hranici dluhu v průměru k příjmům za poslední 4 roky. V roce 2017 překročil Liberec pravidlo o 33,77% a Olomouc o 26,68%. Z toho důvodu došlo k aktivaci dluhové brzdy a města tak byla nucena snížit svůj dluh o 5% z rozdílu mezi aktuální výší dluhu a 60 % průměru jejích příjmů za poslední 4 roky a z výsledných výpočtů k tomuto poklesu opravdu od roku 2017 dochází. V roce 2019 už překročil pravidlo o rozpočtové odpovědnosti Liberec o 10,69% a Olomouc o 5,79%.

Z práce vyplývá, že zadluženost statutárních měst se jeví v posledních letech jako udržitelná, stejně tak jako veřejný dluh, kdy se jeho podíl na HDP pohybuje pod hranicí 55%. Jak již bylo zmíněno, dluh statutárních měst i obcí má klesající trend, ale jeho udržitelnost závisí hlavně na statutárních městech a obcích, podle toho, jak budou využívat návratné příjmy a zda jimi nezatíží i budoucí generace.

Do práce se nepodařilo zahrnout a porovnat rok 2020 a zčásti i rok 2019 z důvodu některých dosud nezveřejněných zdrojů Ministerstvem financí. Práce by se proto dala obohatit i o tyto zdroje a predikovat tak budoucí vývoj zadluženosti statutárních měst v souvislosti s rokem 2020 a zhodnotit tak možný dopad tohoto vývoje do budoucna.

SUMMARY

The aim of this bachelor thesis is to evaluate the development and the state of indebtedness of statutory cities in the Czech Republic and the risks arising from it.

Based on this goal, the following research questions were formulated. What is the total size of the debt of statutory cities in comparison with the debt of municipalities in the Czech Republic and with the total government debt? Is the size of their debt proportional to these values, and how does the total size of the debt or indebtedness of the statutory cities develop? Is the debt ratio similar in all statutory cities? There are statutory cities where the level of indebtedness threatens their liquidity, resp. solvency?

The work was divided into the following goals, which followed the research questions. Defining the debt of a statutory city, selection of suitable indicators to determine the size, structure, dynamics of debt of statutory cities, including indicators suitable for comparison. Statutory cities were compared in the research part on the basis of state-set debt indicators. Here it was divided into instruments affecting the balance of payments and a comparison of compliance with the rule on budgetary responsibility.

Based on the thesis, it is possible to reach the conclusion and answer the research questions. The debt of municipalities, as well as statutory cities, has been developing favorably in recent years, decreasing and, compared to the total public debt, their amount is negligible. The statutory cities of Prague, Liberec and Olomouc came out as the most risky. Liberec and Olomouc even violated the rule on budgetary responsibility in 2017.2018 and 2019 due to high indebtedness caused by large infrastructure investment projects. But their liquidity remains unaffected. The statutory cities of Teplice and Prostějov have zero indebtedness for several years in a row..

It is possible to summarize that in 2018, the debt of statutory cities, as well as municipalities, is sustainable, but it always depends on the management of statutory cities and their use of repayable financial support with regard to the future generations.. We can also say that the state-imposed debt regulations work and that statutory cities try to comply with them.

SEZNAM LITERATURY

Balík Stanislav (2009). *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Grada Publishing a.s., 256 s. ISBN 978-80-2476-984-4.

Břeň, Jan (2016). Obce a vydání komunálních dluhopisů. *Deník veřejné správy*. [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6721806>

Černý, Ivan & kol. (2014). *Příručka pro člena zastupitelstva obce po volbách v roce 2014*. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.vzdelanyzastupitel.cz/prirucka-pro-zastupitele/elektronicka-verze/prirucka-pro-clena-zastupitelstva-obce-1.aspx>

Česká leasingová a finanční asociace (2013). *Leasing je vhodná i pro municipality*. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/leasing-je-vyhodny-i-pro-municipality/>

Česká televize (2016). *Události v regionech: Teplice jsou bez dluhů*. [cit. 2020-20-07]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10118379000-udalosti-v-regionech-praha/216411000140621-udalosti-v-regionech/obsah/479608-teplice-jsou-bez-dluhu>

Český statistický úřad (2016). *Česká republika od roku 1989 v číslech*. [cit. 2020-28-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-1552020>

Doleželová, Jana (2012). *Švýcarsko schválilo dotaci na tramvajovou trať*. [cit. 2020-20-07]. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/12350>

Dvořák, Pavel (2008). *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Nakladatelství C.H. Beck, 343 s., ISBN 978-80-7400-075-1.

Folta, Michal (2017). *Město dotáhlo do konce výkupy pozemků pro tramvajovou trať na Nové Sady*. [cit. 2020-20-07]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/tramvajova-trat/aktuality/21811>

Forsterová, Natálie (2019). *Praha podá žádost o stavební povolení na metro D*. [cit. 2020-20-07]. Dostupné z: <https://prahatv.eu/zpravy/praha/praha/11721/praha-poda-zadost-o-stavebni-povoleni-na-metro-d>

Hornek, Jakub & Jüptner, Petr (2020). Endangered Municipalities? Case Study of Three Small and Critically Indebted Czech Municipalities. *The NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*, Vol. XIII, No. 1, Summer 2020, 54 s.

Hruška, Lubor & kol. (2018). *Analýza rozsahu výkonu veřejné správy v jednotlivých statutárních městech, městských částech a městských obvodech*. Ostrava: PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o.

Jílek, Milan (2008). *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. 1. vydání, Praha: ASPI, a. s. – Wolters Kluwer. 428 s. ISBN 978-80-7357-355-3.

Kameníčková, Věra (2012). Bankrot obcí a zahraniční zkušenosti. *Deník veřejné správy*. [cit. 2019-25-07]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6566427>

Kameníčková, Věra & Piroháníč, Ondřej (2008). Zadlužení obcí podle krajů. *Deník veřejné správy*. [cit. 2019-25-07]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6334799>

Masopustová, Ilona (2017). *Úskali zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti a pravidla zveřejňování rozpočtových dokumentů*. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/financovani-obci/uskali-zakona-o-pravidlech-rozpocetove-odpovednosti-a-pravidla-zverejnovani-rozpocetovych-dokumentu.aspx>

Matej, Miroslav (2017). Pravidla rozpočtové odpovědnosti v podmínkách obcí a krajů. *Deník veřejné správy*. [cit. 2019-25-11]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6731153>

Matej, Miroslav (2019). Co přinese rok 2019 v rozpočtovém hospodaření obcí. *Deník veřejné správy*. [cit. 2019-30. 11]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6770365>

Mareš, Jan (2018). Obce s rozšířenou působností jsou finančně zdravé a rozpočtově odpovědné. *Deník veřejné správy*. [cit. 2019-30-11]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6758595>

Ministerstvo financí České republiky (2004). *Zprávy MF – číslo 3/2004*. [cit. 2020-10-07]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/zpravy-mf-pro-obce-a-kraje/2004/zpravy-mfcislo-3-2004-kompletni-ke-sta-3659>

Ministerstvo financí České republiky (2008). *Monitoring hospodaření obcí*. [online], [cit. 2020-10-07]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/hospodareni-obci/monitoring-hospodareni-obci>

Ministerstvo financí České republiky (2011). *Obce dluží přes 80 miliard korun*. [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2011/2011-11-21-vmediich-3948-3948>

Ministerstvo financí České republiky (2017). *Zprávy MF – číslo 2/2017*. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/zpravy-mf-pro-obce-a-kraje/2017/zpravy-mf-cislo-2-2017-27681>

Ministerstvo financí České republiky (2018a). *Monitoring hospodaření územních samosprávných celků*. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/hospodareni-obci/monitoring-hospodareni-uzemnich-samospra>

Ministerstvo financí ČR (2018b). *Studijní text ke zvláštní části úřednické zkoušky pro obor státní služby Finance*. 2. vydání. Ministerstvo financí ČR.

Ministerstvo financí České republiky (2018c). *Zadluženost územních rozpočtů v roce 2018*. [cit. 2019-13-12]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu/2018/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu-v-roce-201-36295>

Ministerstvo financí České republiky (2019). *Státní závěrečný účet územních rozpočtů 2018*. [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Statni-zaverecny-ucet_2018_uzemni-rozpocety.pdf

Ministerstvo financí České republiky (2020a). *Státní pokladna* [online], [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00064581/prehled?rad=t&obdobi=2004>

Ministerstvo financí České republiky (2020b). *Struktura a vývoj státního dluhu*. [cit. 2020-01-07]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/dluhova-statistika/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

Ministerstvo financí České republiky (2020c). *Makroekonomická predikce - leden 2020*. [cit. 2020-28-06]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2020/makroekonomicka-predikce-leden-2020-37433>

Ministerstvo financí České republiky (2020d). *Makroekonomická predikce - listopad 2018* [cit. 2020-28-06]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny->

sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2018/makroekonomicka-predikce-listopad-2018-33386

Moody's public sector europe (2020). *Ratingová zpráva. Statutární město Prostějov (Česká republika)* [cit. 2020-28-07]. Dostupné z: <https://www.prostejov.eu/filemanager/files/820777.pdf>

Morda, Pavel (2019). *Vývoj státního dluhu České republiky*. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: https://unrr.cz/wp-content/uploads/2019/06/Informa%C4%8Dn%C3%AD-studie_V%C3%BDvoj-st%C3%A1tn%C3%ADho-dluhu-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky.pdf

Ochrana, František. & kol. (2010). *Veřejný sektor a veřejné finance*. Grada Publishing, a.s., 261 s. ISBN 978-80-2473-228-2.

Peková, Jitka (2004). *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Management Press. 376 s., ISBN 80-7261-086-4.

Peková, Jitka (2011). *Finance územní samosprávy - teorie a praxe v ČR*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 588 s. ISBN 978-80-7357-614-1.

Petráková, Miluše (2002). *Hrozí bankroty našim vesnicím a městům?* [cit. 2020-15-07]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/hrozi-bankroty-nasim-vesnicim-a-mestum/>

Provazníková, Romana (2015). *Financování měst, obcí a regionů – teorie a praxe*. 3. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s. 288 s., ISBN 978-80-247-5921-0.

Sedmíhradská, Lucie (2015). *Rozpočtový proces obcí*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 180 s., ISBN 978-80-7478-967-0.

Svaz měst a obcí ČR (2019). *Na monitoru MONITOR*. [cit. 2019-25-11]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6776792>

Svaz měst a obcí ČR (2020). *Komora statutárních měst*. [cit. 2020-25-06]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/pro-cleny/komora-statutarnich-mest>

Svoboda, Jakub (2012). *Největší dluh na obyvatele má Liberec*. [cit. 2020-10-07]. Dostupné z: <https://www.crif.cz/novinky/novinky/2012/%C4%8Dervenec/nejv%C4%9Bt%C5%A1%C3%AD-dluh-na-obyvatele-m%C3%A1-liberec/>

- Šedlbauer, Josef (2019). *I s dřavým rozpočtem je možné si poradit. Letos se to nepovedlo*. [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.liberec.cz/cz/radnice/dalsi-organy-mesta/zastupitelstvo-mesta-liberec/clenove-zastupitelstva/prof-josef-sedlbauer-ph-d/blog-sedlbauer/i-deravym-rozpocetem-je-mozne-si-poradit-letos-se-nepovedlo.html>
- Tesař, Luděk (2001). *Praktické možnosti regulace zadluženosti*. [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/prakticke-moznosti-regulace-zadluzenosti/>
- Tetřevová, Liběna (2001). *Komunální dluhopisy (I)*. [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/komunalni-dluhopisy-i/>
- Tvrdoňová, Petra (2020), *Operační program Doprava 2014 – 2020*. [online], [cit. 2020-21-07]. Dostupné z: <https://www.olomouc.eu/projekty-mesta/projekty-z-fondu-evropske-unie/operacni-program-doprava-2014-2020>
- Vašínková, Magdalena (2018). *Jak uplatnit směnku tak, aby vám nepropadla*. [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/jak-uplatnit-smenku-824168>
- Woff, Petr (2017). *Pravidla rozpočtové odpovědnosti: Odpovědi na nejčastější otázky*. [cit. 2019-30-11]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2017/10/pravidla-rozpocetove-odpovednosti-odpovedi-na-nejcastejsi-otazky/>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Stav úvěrů obcí v ČR v letech 1993–2018	9
Tabulka 2 Stav emitovaných komunálních dluhopisů obcí ČR v období 1993–2018	10
Tabulka 3 Přehled statutárních měst.....	31
Tabulka 4 Dluh obcí a statutárních měst v letech 1997-2018 (v mld. Kč).....	46
Tabulka 5 Podíl dluhu obcí a statutárních měst na veřejném dluhu za období 2008-2018 v mld. Kč	47
Tabulka 6 Celkový dluh statutárních měst v přepočtu na 1 obyvatele	48
Tabulka 7 Dluh jednotlivých statutárních měst přepočtený na 1 obyvatele.....	49
Tabulka 8 Meziroční tempo růstu dluhu statutárních měst	50
Tabulka 9 Podíl dluhu statutárních měst a veřejného dluhu na HDP v ČR v %	51
Tabulka 10 Podíl Prahy na celkové zadluženosti statutárních měst v %.....	52
Tabulka 11 Zadlužení hl. města Prahy v přepočtu na 1 obyvatele (v Kč).....	53
Tabulka 12 Saldo schváleného rozpočtu hl. města Prahy v mil. Kč.....	53
Tabulka 13 Saldo skutečného rozpočtu hl. města Prahy v mil. Kč	53
Tabulka 14 Saldo běžného rozpočtu v mld. Kč	54
Tabulka 15 Saldo kapitálového rozpočtu v mld. Kč	54
Tabulka 16 Skutečné financování hl. města Prahy v letech 2015-2019	55
Tabulka 17 Srovnání dodržování pravidel zadluženosti.....	56
Tabulka 18 Dluh Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy v mld. Kč	57
Tabulka 19 Celková likvidita Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy.....	58
Tabulka 20 Dluhová služba Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy v %...	59
Tabulka 21 Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy vyjádřen v %.....	60
Tabulka 22 Pravidlo rozpočtové odpovědnosti Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy v %	61

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Vývoj zadluženosti statutárních měst a obcí na celkové zadluženosti v letech 1997-2018 v ČR (v mld. Kč).....	47
Graf 2 Vývoj zadluženosti hl. města Prahy v mld. Kč během let 2014-2019....	52
Graf 3 Vývoj pravidla o rozpočtové odpovědnosti v % v hlavním městě Praha	56
Graf 4 Vývoj zadluženosti Olomouce, Liberce, Brna, Plzně a Ostravy	58
Graf 5 Podíl veřejného dluhu na HDP v letech 2008-2018	61